

Uredništvo: sprava: Ljubljana, Kopitarjeva 6. Telefon 22-61-23-64. Mesečna naročnina 50 lit. ...

SLOVENEK

JANUAR - 1945
11
CETRTEK

Maginotlinie bei Hatten aufgerissen

Am Oberrhein mehrere feindliche Kampfgruppen eingeschlossen - Vergebliche USA-Angriffe in den nördlichen Ardennen - Bolschewistischer Gegenangriff nördlich Stuhlweissenburg zurückgeschlagen - Erbitterte Kämpfe in Budapest

DNB. Aus dem Führerhauptquartier, 10. Januar. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

Die Abwehrschlacht in den nördlichen Ardennen nimmt ihren Fortgang. Auch gestern versuchten die Amerikaner wieder durch starke Angriffe gegen unsere Nord- und Südflanke den Durchbruch auf Houffalize zu erzwingen. In erbitterten auf beiden Seiten verlustreichen Wald- und Ortskämpfen in schwierigen und vereinsten Gelände wiesen unsere Truppen die Angreifer ab und gingen an vielen Stellen selbst zu Gegenangriffen über. Jeder grössere Bodengewinn wurde dem Gegner verwehrt. An 500 Gefangene fielen hier und bei örtlichen Gefechten in Lothringen in unsere Hand.

Panzergranadiere und Panzer haben die Maginotlinie bei Hatten südöstlich Weissenburg im Elsass aufgerissen und über 300 Amerikaner aus den genommenen Befestigungen herausgeholt. Bei dem wiederholten Versuch, unseren Brückenkopf nördlich Strassburg einzudrücken, verlor der Gegner 14 Panzer. Am Oberrhein südlich Erstein sind mehrere feindliche Kampfgruppen von ihren rückwärtigen Verbindungen abgeschnitten und eingeschlossen.

Seit dem 1. Januar wurden an der Westfront über 350 feindliche Panzer vernichtet oder erbeutet.

In Mittelitalien führten die Briten nur vergebliche Vorstösse nördlich Faenza. Durch eigene Stosstruppe erlitten sie hohe Verluste.

In Ungarn schlugen deutsche Verbände nördlich Stuhlweissenburg den Gegenangriff eines bolschewistischen schnellen Korps zurück und vernichteten im Verlauf einer Panzerschlacht 73 von 120 angreifenden Panzern. Das am Vortage gewonnene Gelände blieb fest in unserer Hand. Weitere feindliche Gegenangriffe scheiterten am Nord-Ostrand des Vertes-Gebirges. Eigene Angriffe brachten an den Westausläufern dieses Gebirges und südlich der Donau Erfolge. In Budapest wird vor allem beiderseits des Ostbahnhofs erbittert gekämpft.

Versuche der Sowjets, ihren Einbruchraum nördlich der Donau auszuweiten, wurden vereitelt. Der Feind verlor dabei 22 Panzer.

Von der übrigen Ostfront werden keine Kämpfe von Bedeutung gemeldet.

Die feindliche Luftwaffe beschränkte sich gestern auf vereinzelt Einflüge auf Südwestdeutschland.

Das Feuer unserer Vergeltungswaffen auf London wird fortgesetzt.

Velika materialna bitka na zahodu

Berlin. Mednarodni poročevalski urad javlja o položaju na zapadu:

Ogromna materialna in obrambna bitka, v kateri so se razvili boji v Ardenih po razbitju prve ameriške armade s pritegnitvijo kar 34 angloameriških oklepniških in pehotnih divizij, se nadaljuje. Ob severnem boku so pričeli Amerikanci zaradi težkih predvčerajšnjih izgub svoje napade šele okrog poldneva. Težišče je ležalo znova med Salmom in mestecem Marche, koder je hotela doseči prva ameriška armada odločen prodor. Prišlo je do izredno ogorčenih bojov, v katerih sta imeli obe strani izgube. Nemci niso mogli preprečiti nekaj vdorov, vendar je uspelo njihovim četam, da so izjelovile nameravani probojni poskus.

Na zapadnem boku nemškega vdronega področja so očistile nemške čete z gozdnatega področja južno in jugozapadno od St. Huberta posamezna sovražna odprna gnezda. V teh bojih so znova osvojevale Bunnerue. V njihove roke je padlo 100 ujetnikov med njimi 10 častnikov. S tem je kraj že v tretje menjal posestnika.

Na južnem boku so Nemci s protinapadom obkolili prejšnjega dne izgubljeni Flamierge. Za kraj sam se bijejo trenutno hudi boji. Vzhodno od tod so iztrgli sovražniku nek nadaljen kraj ter pognali Amerikance z občutnimi izgubami daleč proti jugu. Druge napadalne postojanke v okolici Harlingena je nemški topniški ogenj tako razbil da tamkaj zbrane čete niso napadle. Okrog Bastogna je prišlo le do krajevnih bojov, v katerih so

uspešno potekali nemški nastopi za izboljšanje glavne bojne črte. V teh bojih so uničili Nemci 13 oklepnikov, zaplenili tri nadaljnje ter privedli nad sto ujetnikov.

Na bojišču ob Saari so izvedli Amerikanci na zapadni črti bojnega področja južno od Bitscha na več mestih močne oklepniške napade, katere pa je uspelo Nemcem v glavnem zavrniti z visokimi izgubami za napadalce. V spodnjih Vogezih je uspelo Amerikancem v noči na 8. januar vdreti med Wildengutom in Reippertsweilerjem v nemške črte. Polastili so se več višin. Nemški planinski lovci so izvedli protinapade, s katerimi so ponovno zavzeli izgubljene višine ter vzpostavili potek dosedanje bojne črte. Očividno presenečeni Amerikanci so pustili v nemških rokah 53 ujetnikov.

V severovzhodnem kotu Alzacije so se nadaljevale ogorčene borbe za bunkerje v Maginotovi črti pozno v noč. Napadalne boje nemških čet pomembno otežkočajo obširne minske zapore. Kljub temu pa je uspelo neki nemški oklepni skupini da je odstranila velik del ovir ter se približala prvim bunkerjem Maginotove črte.

Severno od Strassbourga, kamor so spravili Amerikanci pomembna ojačenja, mad njim zlasti topništvo, vrše sedaj nasprotniki stalne silovite napade proti posameznim odsekom nemškega predmostja. Nek oklepniški sunek ameriške brigade iz Rohweilerja proti jugovzhodu je obležal v zapornem ognju nemškega topništva, ki je uničilo ali ustavilo skoraj 40

»Shermanov«. Ostanek se je nato naglo umaknil. Nadaljnja ojačenja, ki jih dovažajo Amerikanci, pa kažejo, da hočejo na vsak način stisniti nemško predmostje.

Nemški napadalni nastopi med Renom in Illoom so včeraj kljub očetemu odporu francoskih najemniških čet dobro napredovali, zlasti v smeri proti severu. Vendar ni podalo vrhovno poveljstvo o sedanjem stanju bojev nikakih točnejših krajevnih označb.

»Združimo naše sile!«

Iz govora g. Eršte Maksa v ljubljanskem radiu dne 7. januarja 1945 ob 11.30 prinašamo nekaj najznačilnejših odstavkov, ki bodo gotovo zelo zanimali tudi naše bralce.

»Naše slovensko domobranstvo je danes in tako bo tudi za bodoče čase osnova naših združenih narodnih sil. Iz velike in odločne volje slovenskega naroda do življenja je vzkliko. In ta odločna in močna volja slovenskega naroda do življenja, ta odločna in močna volja ki je bila spočeta ob prvih slovenskih žrtvah, ta odločna in močna volja, prekaljena v krvi turških, pudoških, kočevskih, jelendolskih in drugih padlih borecev nam glasno narekuje tudi danes, da vsi Slovenci ob slovenskem domobranstvu združimo svoje sile!

Vsi ne moremo biti vojniki-domobranci, a domobranci moramo biti mi vsi! Vsi smo dolžni, da to postanemo in vojakom domobrancem pomagamo. Prav vsi smo dolžni braniti naše domove in naš rod pred navalom rdečih boljševiških hord, braniti narod pred podivjanjem in zastropitjem s komunističnimi nauki. Domobranci se bore proti komunističnim banditom z orožjem, vsi ostali pa moramo domobrancem pomagati in se boriti proti komunistični miselnosti.

Po besedah našega g. prezidenta pripravljamo z vsemi poštenimi silami pogoje za stalen mir med delodajalci in delojemalci. V ta namen je bila osnovana tudi protikomunistična akcija delodajalcev.

Po enoletnem uspešnem delovanju Delavske protikomunistične akcije in prav tako po plodnem polletnem delovanju Protikomunistične akcije delodajalcev, je zlasti po želji našega gospoda prezidenta prišlo do njune združitve. Poudarek važnosti temu zgodovinskemu dogodku nam je dal gosp. prezident s svojo navzočnostjo ter je v svojem govoru izjavil med drugim:

»Delodajalci in delojemalci ste se na moji nasvet združili in skupni borbi proti nadaljnemu pronicanju komunističnega razkrajanja v naše zdravo narodno telo. S tem sta dokazali, da je komunistično oznanjanje razrednega boja umetno ustvarjen prepogoj za izvedbo boljševiške revolucije!«

V svojem govoru je g. prezident obsegel ves program DDPa. Plenum je program sprejel v posebni resoluciji, ki vsebuje sledeče tri točke: 1. Nadaljevati hočemo započeto borbo proti zločinškemu komunizmu in njegovi miselnosti do popolne zmage, socialne ideje pravičnosti in resnice. 2. Nadaljevati hočemo započeto delo za odstranitev razrednih sovražnosti in delati za naravno skupnost stanov. 3. Na temelju pravičnih skupnih koristi delavcev in delodajalcev hočemo nadaljevati delo za pravično ureditev razmerja med delom in kapitalom, zavedajoč se, da bo le po temeljiti ureditvi teh vprašanj možen nemoten nadaljnji razvoj našega naroda.

To je torej delovni načrt DDPa. Po tem delovnem načrtu smo in bomo uravnavali svoje delo. Nato je g. Eršte nadaljeval: »Slovenski narod je v svojem jedru zdrav in v zanj dvakrat težkih časih je našel sam sebe, čeravno za ceno toliko nedolžne krvi. Komunističnega razkraja je dovolj. Započeto borbo proti zločinškemu komunizmu nadaljevati! Nadaljevali bomo tudi boj proti komunistični miselnosti vse dolje, dokler ne zmaga ideja pravičnosti in resnice. Nikdar ne bomo pustili tem mednarodno židovsko komunističnim zločincem, da bi nas Slovence kot zdrav narod upropastili in uničili, kajti zmagala bo in zmagati mora le samo pravica in resnica.

Stojimo in vztrajamo na stališču skladnosti, koristi vseh stanov v narodu, na gospodarski enakopravnosti in enakopravnosti vseh. Ker počemo razredne borbe, ampak hočemo združitev naših narodnih sil, smo sedli delavci in delodajalci k skupni mizi.

K skupni mizi pa smo sedli zaradi tega, ker hočemo nadaljevati delo za pravično ureditev razmerja med delom in kapitalom. Zavedamo se, da je to važno gospodarsko in socialno vprašanje, katerega ne bomo mogli rešiti sami v DDPa, temveč bo moral pri rešitvi teh vprašanj sodelovati ves narod. Zato moramo najti pot, ki pelje do sporazuma med delom in kapitalom, tisto pot, ki nam daje pogoje za mirno sožitje delavcev z delodajalci.

Zato združimo naše sile. Ustanovitev DDPa je tako važen dogodek v našem narodnem življenju, da bi ga nihče ne smel prezreti. Ustanovitev DDPa tvori nekaj mejnik v našem narodnem gospodarsko socialnem razvoju. Dogodek pomenja prelom a preteklostjo in začetek graditve nove bodočnosti. Kdor bi se odtegal temu delu, bi se odtegal delu za narod, bi se odtegal delu za njegov obstoj in njegovo bodočnost.

Poročila o bojih v Budimpešti

Berlin. Mednarodni poročevalski urad javlja o bojih iz Budimpešti:

Po pravkar dospelih radijskih poročilih so izvršili junaški branilci kljub sovjetskemu obstreljevanju v popolnem redu in brez pomembnejših človeških in stvarnih izgub izpraznile jugovzhodnega zunanjega okraja Kispesta, ki spada med mestne predele, za katere so se vršili ogorčeni boji. Madžarska pehota, moške vojaške SS in oklepniški grenadirji so se tako dolgo držali v svojih razbitih oporiščih, dokler se ni izselilo civilno prebivalstvo v kleti ostalih mestnih predelov. Razbite ulice, v katere so prišli Sovjeti, nudijo grozno sliko razdejavanja. Tisoči mrtvih boljševikov leže med izgorjeli zidovi in pod ogromnimi razvalinami.

Ob zapadnem robu Kispesta, torej še daleč od notranjega mesta, so zasedle nemške in madžarske čete medtem pripravljene drugi obrambni pas. V strahu zaradi velikih izgub, dobljenih od nemških min, jim Sovjeti le oklevaje sledi. Na enem samem mestu so skušali udariti za njimi, toda rušiča se poslopja so jih pod seboj pokopala. Tri oklepniške, ki so se kljub vsemu prebili, so nemški napadalniki topovi zažgali. Na donavskem otoku južno od mesta so napravile hnovedske

čete ob južnem robu šepelskega tovarniškega področja več sunkov na nož, s katerimi so pognali nazaj sovjetske napadalne čete. Nek nočni poskus oblegovalcev, da bi prišli s čolni na zapadni breg Donave ter tako padli v hrbet branilecem Csepela, se je žrušil v ognju nemških strojnici in protitankovskega topništva.

Na vzhodu Budimpešte so imele romunske čete, katere so pognali sovjetski častniki v boj z naperjenimi samokresji, znova visoke izgube. Vzduž železnice, ki vodi v Gödöllö, so udarili nemški oklepniški presenetljivo naprej ter uničili več boljševiških najemnikov. Tudi na severovzhodu so se vsi sovjetski prebijalni poskusi znova izjalovili.

Požare v notranjem mestu, nastale spričo sovjetskega bombardiranja, so že pogasili ali pa spravili pod nadzor. Za to ima mnogo zaslug totalno sodelovanje civilnega prebivalstva in zlasti moške mladine.

V nasprotju z drugačnimi poročili iz angleškega vira je ostalo dejansko mestno središče še popolnoma zaščiteno pred boji na zemlji. Domnevni spopadi okrog parlamenta, ki je sicer res močno trpel zaradi topniškega obstreljevanja in bombardiranja, so plod domišljije.

Novi pogoji za grške upornike Velike ELAS-ove izgube v Atenah

Stockholm. Iz Aten poročajo, da so hoteli izvedeti zastopniki ELAS-a nove pogoje predaje od generala Scobia, potem ko so bili v nedeljo razveljavljeni prvotni pogoji, namreč, da mora ELAS izprazniti Atiko ter izročiti orožje. Verjetno bodo pristali na to, da bi razpravljali o vprašanju talev ter o razorožitvi ELAS-a v vsej Grčiji.

Amsterdam. Radij. komentator družbe BB v Atenah John Nixon napoveduje, da bodo kmalu objavili sklepe, dosežene na dogovorih med generalom Scobiam in štirimi zastopniki EAMA.

Curih. »Exchange« poroča iz Aten: Plastirsova vlada je izdala zaporno povelje proti EAMovim voditeljem Porphygenisu in Zevgosu, biv. EAMovim ministrom Siantosu, Jonnidosu, Partaidisu, Usvolosu, Tsirimikosu, proti poveljniku atenskih ELASovih čet ter proti 150 nadaljnjim kolovodjem upora. Zaporna povelja so nabili po cerkvah in po cestah. Vsakdo je pooblaščen, da izvrši aretacijo. Premoženje upornikov bo zaplenjeno. Neka druga odredba določa čiščenje uradništva, policije in sodnikov. Tri višje policijske uradnike so zaradi sodelovanja z uporniki aretirali.

Amsterdam. Reuter poroča, da je pozvala grška vlada atensko prebivalstvo, naj se takoj loti svoje »normalne in mirnodobske zaposlitve« ter prične zopet z delom. Le na ta način, pravi poziv, bo mogoče razdeliti živila in zdravila v vseh delih Aten.

Stockholm. Neko Reuterjevo poročilo iz Aten pravi, da vodi EAM-ELAS triumvirat, sestojč iz glavnega tajnika komunistične stranke, nekega bivšega komunističnega ministra ter nekega člana političnega odbora komunistične stranke.

Zeneva. Reuterjev posebn listnik Robert Bigio poroča iz Aten, da je izgubil ELAS v bojih za Atene polovico svojih sil. Število ELAS-ovih čet se ce-

nili prvotno na 27-30.000 mož. Prvega januarja, torej štiri dni preden so se umaknile ELAS-ove čete iz Aten, se je zmanjšalo njihovo število že na 13.000. Britanci so zajeli približno 12.000 ujetnikov, od katerih se smatra lahko samo 8000 mož za vojake.

Amsterdam. Med boji v Atenah nastalo stvarno škodo ceni londonski radio za enkrat na 50 milijonov funtov. 250 poslopj je bilo popolnoma porušeni, 1000 pa poškodovanih.

»Evropa v odločitvi«

Berlin. V dneh največjih vojaških uspehov nemškega naroda in strnitve zdravih vodilnih sil evropskih ljudstev je v nekem nemškem mestu tečaj, katerega je priredil nemški inozemski znanstveni zavod. Udeležujejo se ga zastopniki vseh evropskih narodov. Vrh se pod vsem »Evropa v odločitvi« ter se bavi v prvem delu z obtožbo evropskih narodov proti angloameriški in boljševiški univanju ter zatiranju njihovih dežel. O tem bodo govorili določeni zastopniki teh narodov.

V drugem delu se bodo bavili udeleženci z angloameriški evropskimi načrti in hinavskimi obljubami, katere uporabljajo zavezniki zgolj za propagando. Tretji del bo v znamenju izpovedi evropskih narodov v srečnejšo bodočnost evropske celine pod nemškimi vodstvom. Na tečaju bodo govorili zastopniki evropskih narodnih vlad in osebnih odborov ter odločilne osebnosti nemške države in stranke.

Tudi na Cipru ni miru

Dunaj. Komunistični pritisk na Angleže na otoku Cipru stalno narašča. Komunisti uporabljajo tudi tu kot marsikje narodno krilatico »Združjenje z Grčijo«. To geslo so uporabljali nacionalisti na Cipru že pri revoluciji leta 1931 ter se je vedno dobro izkazala ker je združenje z Grčijo že vedno največja želja prebivalcev Cipra.

Stockholm. Londonski radio poroča, da se bo v sredo pričela razprava proti morilecem lorda Moyna.

Maginotova črta pri Hattnu raztrgana

Ob zgorjem Renn obkoljenih več sovražnih bojnih skupin - Brezuspješni ameriški napadi v severnih Ardenih - Boljševiški protinapad severno od Szekesfehervarja odbit - Ogorčeni boji v Budimpešti

Führerjev glavni stan, 10. I. DNB.

Vrhovno poveljstvo oboroženih sil javlja: Obrambna bitka v severnih Ardenih se nadaljuje. Amerikanci so tudi včeraj znova poskušali z močnimi napadi proti našemu severnemu in južnemu krilu izsiliti prodor proti Houffalizi. V ogorčenih, za obe strani z izgubami zvezanih gozdnih in krajevnih bojih na težavnem ter zaledenem ozemlju so odbile naše čete napadalce ter presle na več mestih same v protinapad. Nasprotniku so preprečili vsako večje napredovanje. 500 ujetnikov je padlo tu in v krajevnih bojih v Lotaringiji v naše roke.

Oklepniški grenadirji in oklepniški so raztrgali Maginotovo črto pri Hattnu jugovzhodno od Weissenburga v Alzaciji ter privedli iz zavzetih utrdb nad 300 Amerikancev. Pri ponovnem poskusu, da bi stisnili naše predmostje severno od Strassbourga, je izgubil nasprotnik 14 oklepnikov. Ob zgorjem Rennu južno od Ersteina smo odrezali več sovražnim bojnim skupinam zveze z zaledjem ter jih obkolili.

Od 1. januarja smo uničili ali zaplenili na zapadnem bojišču nad 350 so-

vražnih oklepnikov.

V srednji Italiji so napravili Britanci le brezuspješne sunke severno od Faenze. Zaradi nastopov lastnih naskakovanih čet so imeli visoke izgube.

Na Madžarskem so odbili nemški oddelki severno od Szekesfehervarja protinapad nekega boljševiškega hitrega zbora ter uničili med oklepniško bitko 73 izmed 120 napadajočih oklepnikov. Prejšnji dan dobljeno ozemlje je ostalo trdno v naših rokah. Nadaljnji sovražni protinapadi so se izjalovili ob severovzhodnem robu gorovja Vertes. Z lastnimi napadi smo imeli uspehe ob zapadnih robovih tega gorovja in južno od Donave. V Budimpešti se vrše zlasti ob obeh straneh vzhodnega kolodvorja ogorčeni boji.

Poskuse sovjetov, da bi razširili svoje vdorno področje severno od Donave, smo preprečili. Sovražnik je izgubil pri tem 22 oklepnikov.

Z ostalega vzhodnega bojišča ne poročajo o nikakih pomembnejših bojih.

Sovražno letalstvo se je omejilo včeraj na posamezne polete nad jugozapadno Nemčijo.

Ogenj našega povračilnega orožja na London traja dalje.

»Stopnje angleškega odrekanja« Jugoslavija naslednja stopnja na poti angleškega odrekanja

Bern, 9. jan. Naslednja postaja na ponosni izgub polni britanski poti opuščevanja Jugoslavija. Spor, ki so ga že omenili nekateri britanski listi, je danes potrjen z diplomatsko aktivnostjo, ki se je razvila v zvezi z jugoslovanskim vprašanjem. Kakor javlja agencija Reuter, se je razgovorjal Churchill v ponedeljek z ministrskim predsednikom begenske jugoslovanske vlade Subašičem. Razgovora sta se udeležila tudi Eden ter jugoslovanski veleposlanik. Reuterjev diplomatski dopisnik piše, da so hoteli britanski ministri zvedeti od Subašiča, kako stoji stvari z dogovorom med Titom in Subašičem z dne 1. novembra, ki predvideva ustanovitev enotne vlade ter regentskega sveta. Kralj Peter se je obotavljal podpisati dokument, ki ima vpliv na njegovo bodočnost kot monarha. Zahteva, da naj najprej večina njegovih podložnikov prizna predloženo vlado. Reuter napoveduje, da bo Churchill sprejel tudi kralja Petra. Istočasno pravi poročevalski urad »Exchange«, da je izročil kralj Peter Churchill in Rooseveltu memorandum, v katerem navaja svoje ugovore proti Titovemu dogovoru. Tudi kralj Peter je imel že v ponedeljek razgovore z zastopniki jugoslovanskih strank v vprašanju regentstva.

Berlin. »Stopnje britanskega odrekanja« imenuje »Berliner Morgenpost« dogodke, ki se odvijajo trenutno v Grčiji ter spor, nastajajoč v jugoslovanskem vprašanju med kraljem Petrom in Titom. List piše, da ni moglo že ponesrečeno Churchillovo potovanje v Atene odstraniti skrbni britanskega ministrskega predsednika spričo padajočega ugleda angleškega imperija. Najnovejši razvoj jugoslovanskega problema pa bo gotovo še bolj povečal Churchillovo balkansko skrb. Kajti nedvomno se tu pripravljaja nova stopnja na poti angleškega odrekanja. List prerokuje kralju Petru, da bo moral pred moskovskimi povelji prav tako kapitulirati, kot je to londonska navada, ker ga bo sicer London tudi uradno potisnil v kot. Enako meni »Völkischer Beobachter«, da bo Jugoslavija naslednja postaja na ponosni

in žrtev polni britanski poti odrekanja. Tudi v tem vprašanju zastopajo v Londonu sicer neprikrito moskovsko Titovo stališče. »12 Uhr Blatt« izjavlja, da predstavljajo poslednji londonski vpliv na Balkanu zgolj krči umirajočega, katerega je preliščila ona sila, ki stoji v ozadju kot navidezno neudeležen gledalec, a ima dejansko vse niti v rokah.

Zeneva. Kot javlja »United Press« o razgovorih med Churchillom, Edenom in iz Moskve došlim ministrskim predsednikom Subašičem, je naslovil kralj Peter Churchill in Rooseveltu spomenico, v kateri protestira, da bi dobila v novi Jugoslaviji zgolj komunistična stranka edini zakoniti značaj ter da bi obstajal volilni stroj, ki ga hoče osnovati tako imenovani protifašistični odbor, izključno iz komunistov. »United Press« meni, da bodo predložili to spomenico kralja Petra verjetno tudi »svetu« treh velikih, o čigar skorajšnjem sestanku toliko govore.

Kak uspeh je imel razgovor angleških ministrov s Subašičem, ni znano. Značilno pa je, da izražajo angleški listi težke bojzorni spričo razvoja v Beogradu. »Daily Mail« meni, da bo izzvala stališče kralja Petra krizo v domovini, kar je tem bolj obžalovanja vredno, ker želi Anglija, da bi kralj potrdil sporazum Tita s Subašičem. »Daily Express« meni obratno, da Tita tudi obnašanje kralja ne bo odvrglo od njegove poti. Ako bi moral Subašič zaradi kraljevega stališča strmgolaviti, ne bo priznal Tito nikakega njegovega naslednika ter bo samolastno postopal v regentskem vprašanju.

Bern. K dogovoru med Titom in Subašičem izjavlja londonski dopisnik lista »Die Tat«:

Komunisti v Beogradu danes še ne zahtevajo zase izključne veljave. Pripravljeno so celo sodelovati z možni bivše desnice, a le pod pogojem, da sprejmejo komunistične predloge za preureditev države. To pa pomeni praktično, da bi morali desničarji opustiti svoj politični nazor. »Die Tat« piše, da

je to isti recept, kot so ga uporabljali pri začetni vladi v Lublinu, recept, po katerem se ravna v vsej Evropi in ki hoče zagotoviti komunistični stranki monopol pri ustvarjanju ljudske volje.

Poljski socialdemokrati proti Lublinu

Stockholm, 10. jan. Predsednik inozemske skupine poljske socialdemokratske stranke je podal izjavo, v kateri ostro napada lublinski poljski odbor, ker se slednji sklicuje, da dela v imenu poljske socialdemokratske stranke. Izjava ugotavlja, da je za nastopanje v imenu stranke upravičena le njena vodilna organizacija. S podukom opozarja, da se ni noben član glavnega sveta in osrednjega izvršnega odbora poljske socialdemokratske stranke, ki žive v inozemstvu, izrazil za lublinski odbor ali takozvano »začasno vladno« v Lublinu. Vsi ti člani so izjavili brez izjeme, da predstavljajo londonska poljska vlada edino zakonito predstavništvo Poljske.

Končno odzvena izjava v takozvani »časni poljski vladi« v Lublinu zastopanih dr. Boleslavu Drobnerju, Eduardu Usubki-Moravskemu in Stefanu Matuzszewskemu vsako pravico, da bi se označevali za člani socialdemokratske stranke. Ob izbruhu vojne ni bil nihče od njih član glavnega sveta ali osrednjega izvršnega odbora stranke, nihče pa tudi ni pripadal strankini upravi v letih podtalnega pokreta 1939-44. Dr. Drobnerja so že leta 1939 izključili iz stranke. Morawski je za-

pusil poljsko socialdemokratsko stranko med vojno ter je pristopil k poljski socialistični delavski stranki, ki je prikrita komunistična organizacija. Bivši župnik Stefan Matuzszewski pa končno sploh ni bil nikdar član poljske socialdemokratske stranke.

Vsi navedeni domnevni zastopniki poljske socialdemokratske stranke so uzurpatorji. Sklicevanje na domnevno uresničitev nalog poljske socialdemokratske stranke je prevara, pred katero je treba opozoriti delavske množice vsega sveta.

Zeneva. Radio London poroča, da je vojaški škof poljskih oddelkov, ki se borijo na angleški strani v Italiji, Jawlina, zavzel sledeče stališče proti »poljski vladi« v Lublinu ter izjavil, da bodo ostali poljski vojaki zvesti prisegi, ki so jo dali poljskemu državnemu predsedniku Raczkiewicz.

Amsterdam. Reuter poroča, da je izročil veleposlanik poljske begunske vlade Jan Ciechanowski v torek zunanjemu ministru Stettiniusu neko diplomatsko noto. Oba diplomata sta odklonila vsakršno izjavo o njeni vsebini. Stettinius je dejal le: »Kakega protesta proti sovjetskemu priznanju lublinske vlade ni vsebovala.«

Za ropanje so prejeli zaslužen kazni

Zločinske komunistične tolpe celo na svete božične praznike niso prenehale s svojimi ropi po dolenskih kmetijah. Na same praznike so komunisti ropali v mirenski in trebanjski dolini ter tako rečim in nesrečnim kmetom še bolj zagrenili božične praznike, ki so bili včasih, ko pri nas še ni bilo komunističnih tolp, tako veseli. Takoj po praznikih pa so si

komunistični roparji določili za žrtev svojih ropov vasi okrog Muljave na Dolenskem. V zadnjih nočeh lanskega leta so se priklatili k mnogim posestnikom in jim pobrali vse, kar so dobili. Vendar so komunistični zločinci to pot svoje ropanje drago plačali. Domobranci Cofove udarne bojne skupine so namreč še isto noč, ko so zvedeli za nesrečo mnogih kmetij, odšli

na pohod za komunistično tolpo. Pohod domobranske izvidnice je imel tolikšen uspeh, da ga je vredno omeniti.

V noči od 29. na 30. december je maloštevilna izvidnica pod vodstvom svojega častnika odšla proti vsem, kjer so komunisti tisto noč ropali. Še preden pa so domobranci prišli do določenih vasi, so jim po poti prišli naproti 4 tolovajci. Domobranci so se takoj polegali in čakali tolovaje. Ko so ti prišli v bližino, so zapele domobranske brzozrečke. Obležali so vsi štirje komunistični obveščevalci, od katerih sta bila dva Ljubljancina — oba tehnika.

Domobranska izvidnica je nadaljevala pot v noč. Prišla je v bližino vasi, kjer so komunisti ropali. Domobranci so postavili močno zasledo in čakali roparje. Ni jih bilo treba dolgo čakati. Kmalu je močan hrup voz, polnih naropanega blaga, izdajal prihod tolovajev. Ko so bili prvi vozovi mimo zasede, so domobranci pričeli z napadom na tolovaje. Takoj jih je obležalo več, drugi pa so preplašeni zbežali. Od domobrancev ni bil nihče ranjen. Tolovajci, ki so jih domobranci ujeli v zadnjih velikih bojih na Dolenskem, so kar sami pripovedovali, da je tisto noč padlo 10 komunističnih »intendantov«. Padli tolovaji so imeli pri sebi mnogo obtežljivega materiala.

Tako so komunistični tolovaji tudi na zadnji dan v letu doživeli poraz, ki je ostale tolovaje močno potrl in jim dal tudi znak, kako jim bodo domobranci za vsako njihovo ropanje dali zaslužen kazni.

Razkroj med rdečo OF na Goriškem

»Tolminski glas« in po njem »Goriški list« poročata tele zanimive podatke, ki zaslužijo vso pozornost tudi pri nas:

Komunistični terenci so po Tolminskem raztrošili polno letakov, v katerih opozarjajo svoje komunistične pristaje, da se je na Tolminskem ustanovila nova stranka, ki jo vodi domačin Slavko Tuta. Ta nova stranka si je dodela ime »Slovenska antipartijska reformna akcija« (SNAPRA) ali bolj na kratko povedano »Reformirana osvobodilna fronta« — ROF. Komunistični letak očita tej novi fronti, češ da se veže celo z domobranci, da bi mogla čim bolj uspešno razkrojiti vrste OF. Ta letak izraža velik komunističen strah, da bi se ROF utegnila vrniti v vrste OF in v njej razdeliti partije in nepartije. To se pravi z drugimi besedami, da je komunistov strah,

če bi nekomunistični zapeljanci v OF spregledali. Komunistični letak naglašuje, da si je ROF nadela nalogo med OF izvesti ta le gesla: »Pobijte vse komuniste in vse partije v NOV in POJ, med komunističnimi borci naj se ustvari zmeda, na limanice naj se polove vsi, ki niso dovolj preskušeni, računajoč z lahkovernostjo rdečih odbornikov, ter naj se ustvari nekaka opozicija v OF.« Kakor naglašuje rdeči letak, je ROF izdala letake, v katerih pozivlje vse, ki se še bore v OF, naj pobijejo komandante, naj likvidirajo funkcionarje ter naj zavijejo vrat zavednim aktivistkam (po domače terenkam).

Zadeva mora biti vendarle kolikor toliko za komuniste resna in neprijetna, če so primorani izdajati take letake, ki gotovo ne dvigajo morale med nalovljenimi kalini.

»Angleški izgledi v Sredozemlju«

Tajni anglo-sovjetski boj za predstražo Balkana

Berlin. Ako označuje »Times« bližnji Vzhod kot »nevarniško točko v francosko-angleških in angleško-sovjetskih odnosih«, potem bi lahko v isti sapi imenovali tudi Grčijo ali Italijo, piše kontradmiral Gadov v članku »Angleški izgledi v Sredozemlju«, priobčenem v listu »Deutsche Allgemeine Zeitung«. Dogodki v Sredozemlju predstavljajo tajni boj za v morje štrleči Balkan. Po zgodovinskem prikazu angleško-ruskega boja za Sredozemlje ugotavlja pisec, da je naravnost simbolično, kako je Anglija v tem zgodovinskem razvoju izmenoma uvajala Rusijo v Sredozemsko morje kot zaveznico, ali pa ji ga je kot sovražnik zopet zapirala. Danes se bori na grških tleh proti boljševiškim prednjim četam svojega zaveznika. Sicer nima Sovjetska Rusija s preostankom svoje mornarice kljub pomnožitvi z zaplenjenimi italijanskimi ladjami vojaško vzeto v Sredozemlju nikakega pomena. Toda nova strategija se ne bori več z brodovji, temveč z revolucionarnimi podtalnimi rovarjenji, katerim sledi kasnejša vojaška zasledba z oporišči, kopno in letalsko silo.

stajah v Haifi in v Sueškem prekopu. Ako se lomi stepski naval ob vzhodni meji Nemčije, se mu tu pač ne upira nikaka reševalna ovira. Že čisto preizkušena preobrnitev ruskega imperalizma v novo smer se bo lahko kar ponovila.

Združene države, ki jih kriza v Sredozemlju, na katero gledajo z očitnim negotovanjem, navznotraj vendar razburja, so dovolj zaposlene z varovanjem gospodarskih postojank v Severni Afriki, v Egiptu, Sudanu, Abesiniji, ob Perzijskem zalivu in v Saudovi Arabiji. Saj so tudi javno priznale, da se ne nameravajo boriti za ohranitev britanskega imperija. Zato ne more računati angleška politika na tozadevno pomoč, ker je osamljena navznotraj in navzven. Njen najmočnejši organ, pomorska sila, le še malo koristi Angliji v Sredozemlju.

Hudi boji na Luzonu

Tokio. Cesarski glavni stan je objavil v sredo:

Sovražnik, ki je dne 6. januarja vdrl v Lingayenski zaliv na Luzonu ter obstreljeval obalo z ladijskim topništvom, se je dne 9. januarja tamkaj izkrkal.

Japonske okupacijske čete bijejo ogrožene obrambne boje z izkrcanim sovražnikom. Japonsko letalstvo pa silovito napada sovražnikovo mornarico.

Zeneva. »Daily Sketch« javlja, da se je ubil angleški krdelni poveljnik Joseph Benry, eden najbolj znanih angleških letalcev. Pri poletu v nizki višini nad severno Nizozemsko je goreč strmoglavil na tla.

Sunek v sovjetske napadalne priprave

Berlin, 10. jan. Med potekom tretje bitke v Kurlandiji so boljševiki po svojem brezuspešnem navalu na nemško bojišče južno od Saldusa napadli tudi na odseku severno od Doblenu. Pri tem se jim je posrečilo južno in jugozapadno od Dzuksta vdor, ki je širil kot most v nemški globoko razčlenjen obrambni sistem. Medtem, ko so se premeščali svoje težke prizadete oddelke ter dovajali ojačenja, da bi nadaljevali z napadom, so prešle nemške čete presenetljivo v protinapad ter so sunile v sredo boljševiških priprav. Po močni topniški pripravi in ognju minometalcev ter s podporo oklepnikov so prodrli 19. latvijska SS divizija in nadaljnji oddelki vojske in orožja SS, ki so še pravkar nosili glavno težo obrambnega boja, na 10 km širini. Kljub trdovratnemu sovražnemu odporu so zavzeli »godno ozemlje južno od Dzuksta, odbili protisunke hitro dovedenih ojačenj ter dosegle hitro predvidene cilje. Boljševiki so izgubili več sto mrtvih ter razen v vojnem poročilu omenjenih 128 topov in 88 oklepnikov velike količine težkega in težkega pehotnega orožja. Nemške

čete so vrgle približno 7 strelskih divizij močne sovražne obrambne sile nazaj za 4 km, zavzele več krajev ter s tem odstranile ves vdor, ki ga je dobil sovražnik v sedemdnevnem navalu osredotočenih sil z najtežjimi izgubami.

Ni bilo to prvič, da so čutili Sovjeti trdoto bojev, s katero branijo latvijski protivoljni svojo domačo zemljo. Med tretjo bitko v Kurlandiji je odbil na tem bojišču SS Obersturmführer Gaigals s svojo kompanijo v dveh dneh 8 sovražnih napadov, vrgel vdore boljševike vedno znova iz njihovih postojank ter je s pešiči svojih mož trikrat ponovno zavzel četno poveljstvo. Tretjega dne bitke je vrgel med tem že večkrat ranjeni SS Obersturmführer Sovjete iz nekega globokega vdora nazaj preko glavne bojne črte. Pri tem je bil zopet, tokrat težko ranjen. Na istem odseku je nudi pionirski bataljon SS Obersturmbannführerja Taubeja, nekega starega latvijskega konjeniškega častnika, boljševikom žilav odpor. Bil je ranjen v pleča in roko, vendar je vodil svojo četo, dokler ni bila izgrajena nova varnostna črta.

Drzen beg nemških ujetnikov

Zeneva. Kakor poroča severnoameriška agencija »Associated Press«, je storilo o božičnih dnevih 25 nemških mornarjev, ki so bili v nekem taborišču v Arizoni, pod vodstvom nekaterih poveljnikov podmorin drzen poskus bega. Nemški vojaki so zbežali skozi 60 metrov dolgi predor, ki so ga zgradili 3 metre pod zemeljsko površino v večmesečnem delu večina s lopatami za premost ter ga opazili s kamenjem. Poveljnik taborišča je izjavil, da je vplival na njihov odhod predvsem božični poročila o pričetku Rundstedtove ofenzive na zapadu. Amerikancem se je doslej posrečilo spraviti nazaj v taborišče le 6 pobežlih nemških mornarjev.

»Ne majhen Pearl Harbour«

Zeneva. K uspešnemu udarcu nemškega letalstva 1. januarja proti sovražnikovim letališčem piše londonski list »Daily Mirror«, da bo učinkovitost nemškega letalskega napada na novoletni dan ostala morda mnogo tednov, če že ne do konca vojne »vojaška tajnost«. List piše nadalje, »to ni bil samo majhen Pearl Harbour za naša letališča.«

Zopet Teheran?

Dunaj. Radio Ankara prinaša neko poročilo iz New Yorka, ki pravi, da se bo vršila predvidena konferenca med Rooseveltom, Stalinom in Churchillom zopet v Teheranu. Kot razlog za izbiro tega kraja navajajo, da Stalinu z ozirom na vojaške operacije ni možno, da bi se daleč oddaljil od Sovjetske zveze.

Huda preskušnja živcev

Stockholm. Poročila iz Londona o neprestanem obstreljevanju z »V 2« postajajo vedno bolj zaskrbljena. Ne da bi se suhe uradne izjave, ki jih prinaša Reuter vsak dan, kakor koli spremenile v svoji enoličnosti ali vsebinski praznoti, izhaja iz nekega Reuterjevega poročila iz New Yorka, da se število izstrelkov iz dneva v dan veča. Nemško obstreljevanje se ne omejuje le na London in južno Anglijo, temveč padajo izstrelki tudi na severno Anglijo.

Obstreljevanje s povračilnim orožjem predstavlja preizkušnjo živcev, izvršeno z mnogo hujšimi sredstvi, kot pa je navadno bombardiranje. Vsak človek mora podnevi ali ponoči računati, da ga lahko ubije ta nemški izstrelke.

Ameriški zdravnik prosil za nemško pomoč

Berlin. Kakor poroča DNB, je prišel ameriški šef-zdravnik dr. Clear, ki vodi pri Weissenburgu v Alzaciji neko vojaško bolnišnico, k nemškimi četam ter jih prosil, da prevzamejo 142 težko ranjenih Severnoamerikancev. Dr. Clear je izjavil, da zaradi pomanjkanja zdravih in zdravstvenih potrebščin ne more oskrbovati ranjenecv ter da je ameriški divizijski zdravnik ukazal, naj pustijo ranjenca na mestu, ker primanjkuje šolanega osebja ter oskrbovalnih možnosti. Prošnjo ameriškega zdravnika so Nemci ugodili.

Volilna zmaga saadistov

Berna. V Egiptu so se vršile v ponedeljek volitve. Za enkrat so znani rezultati za dve tretjini mandatov. Čeprav je vafdistična opozicijska stranka pod vodstvom bivšega ministrskega predsednika Nahasa paše volitve bojkotirala, je zabeležila po poročilu Reuterjevega posebnega dopisnika iz Kaira saadistična stranka pod vodstvom ministrskega predsednika Ahmeda Maherja paše zmago na celi črti. Volitev se je udeležilo rekordno število volivcev. Saadisti trdijo, da so doživeli vafdisti očividni poraz. Saadisti, ki so imeli v zadnji poslanski zbornici zgolj enega samega poslanca, bodo imeli v novem parlamentu veliko večino.

Borci za svobodo

Der Oberste Kommissar si je ogledal polke Kozakov in Kavkazijcev, ki bivajo na Primorskem

»Deutsche Adria Zeitung« objavlja v številki z dne 7. jan. 1945 sledeči članek izpod peresa Hermann Walterja Döringa:

Minuli teden je bila vpričo Obersten Kommissar operacijskega ozemlja Jadransko Primorje, Gauleiterja dr. Rainerja, velika parada edinic kozakov in Kavkazijcev, ki se mudijo na tem ozemlju in preganjajo komunistične tolpe. Pričujoči članek nudi vpogled v potek te prireditve.

Lesketajoča se zimska svetloba obdaja kristalno čisto devištvo vasi in gričev, ko sveče ravne, v nebo moleče črne ciprese, s snegom pokrite vrhunce in gorske grebene. Sinje modra voda se pretaka pod nami, ko se peljemo čez most, da se na nasprotnem bregu povzpnejo na ozko gorsko cesto, ki nas privede na planoto, ki je obdana z griči in gramami in je polna slikovite prelesti ljubkih hribovskih vasi. Kar z roko bi zgrabil snežišča gor, čeprav so tako daleč. Dozdeva se, ko da bi se bili ti nemi orjaki nalašč za ta dan oblekli v najlepše oblečilo.

Mimohod

Kasneje se vstopijo poedine stotnije v mimohod. Pod zvoki njih domovinskih koračnih koraka pehota z za borbo pripravljenim bajonetom mimo Gauleiterja. Pogledi vojakov razodevajo ponos spričo tega, da se ne zna-jo le boriti, ampak se razumejo tudi na disciplino. Iz eksaktnosti njih korakov, iz čedno držanih členkov njih formacij se zrcali vojaški duh, ki je dediščina njihovih pradedov.

Godba zaigra hitreje. Stotnije jezdecv se poženejo naprej. Pisana banderica na dolgih sulicah frfotajo pred njimi. Dozdeva se, ko da bi konji kar poplesavali in se dvigali s tal, ki jih njih jezdecv v prekrasnem redu in ravni črti vodijo mimo.

Čez nekaj minut nato se zberejo za nov mimohod na konjih. Ko zadoni godba in pozove jezdecv in konje z ognjevitim taktom v druce, planejo naprej. Tla se stresajo pod sto in sto konjskimi kopiti. Gole sablje se lesketajo pred kordoni. Dvignejo se oblaki prahu, ki viraajo kot bele zavstave nad stotnjami konjicov. Jezdecv se tesno prilegajo konjem, zdi se, da so eno samo telo. Z njihovih hrbtov frfotajo rdeči ali modri plaščki gor in dol v vihri nagle ježe. Iz oči kozakov in Čerkezov švigajo iskre, saj so zdaj v svojem pravem elementu in ne jezdi, ampak kar letijo osvobojeni vse pozemske teže.

Ko se je razpršil oblak prahu in so se čete pod zvoki godb oddaljile s paradnega pozorišča, odide Gauleiter s svojim spremstvom in vojaškimi atamani na bližnji grič, da bo odondod opazoval kretanje konjskih stotnij.

Borba konjenikov

Kar uprizarjajo najprej na travniku pred gričem, je dokaz njih jehalnih umetnosti, predvsem skakanja s konj na druge konje. V zglede nemu redu prikazujejo posamezni oddelki med jezo, korakanjem, v druce in galopu različne preureditve skupin. Medtem ko z gorskih sten in gričev odmevajo povelja častnikov, ki sedijo kot srednjeveški poveljniki na konjih, je slišati samo enakomerno topotanje kopit, nalahno zvenketanje opreme in prhanje konj.

Kmalu zatem, ko je bil obširen prostor ko pometen po odhodu jezdecv in so se poedine stotnije zbiralje v bližnjih grapah, so nenadoma planili iz svojih skrivališč. Razporejeni v dolge črte jezdiijo proti nam. Spet zagrmi vsa dolga dolina od številnega bobnenja kopit. Se bolj ognjevit kot pri mimohodu prihrumijo posamezni kordoni. Hripavi klici zadonijo, lesketajoče se sablje se zavijajo. Prihrumijo proti nam prižeti na kadečah se telesa konj s karabinkami tik ob sebi. Zdajci zagrmi povelje in vsa ježa se kot bi trenil ustavi. Na stotine konj se zavrti naglo ko blisk in obstane, medtem ko jezdecv ko matke spolzijo s konj, napravijo štiri, pet korakov, pripravijo puške za strel in se vržejo po tleh. Ves travnik je poln poveljniških klicev, zadaj pa se zbirajo konji v skupine po pet in šest, ki jih po en jezdec odvede v galopu v grape. Jezdecv pa začno napadati. Izmenoma napada skupina za skupino majhen grič in ko odmevajo njih gromki hur-rič klici z nešteti gorskih sten, zavzamejo grič. Nato pritopotajo konji iz skrivališč. Jezdecv planejo nanje in zdrevijo za sovražnikom.

Mišli na domovino

Z borbo na konjih se končajo prireditve. Še enkrat jezdiijo stotnije mimo Gauleiterja. Pri tem prepevajo svoje lepe, otožne domače pesmi in so v duhu v svoji daljni Kavkaziji. Sicer so si za dobo te vojne pridobili

novi in drugo domovino, ki pokrajinsko sliči njihovi, vendar je njih duša na daljnem vzhodu.

Ko že ure nato nemški in italijanski častniki in častniki Kozakov in Kavkazijcev tovariško sedijo skupaj v okrašenih sobani v neki bližnji vasi, ima Gauleiter poseben govor v čast in zahvalo plemen, ki so bila povabljeni v te kraje in ki so se že v toliko bojih obnesla.

Nato sledi ples, pa godba in petje. Ze tisočletja je znano, kako je razvili čut Kozakov in Čerkezov za petje in ples.

Vročekrvni plesi

Čustveno, otožno prepevajo svoje zvočne, narodne pesmi, ki jih pojejo bolj in bolj hitro. Vse, kar koli se dá izraziti s čustvom in temperamentom, je v teh pesmih: tiho, zadržano ihtenje otožnih duš in radostni vzkliki navdušenega zmagovalca.

Še bolj pa se izraža značaj teh ljudi v njih plesih. Kakor očarani opazujejo gostje ples kozakov, ki se v skupinah pojavljajo na odru in se v divjem vrtincu zavrtijo v plesu.

Počasi in pridržano, z majhnimi, poskakujočimi koraki se začne eden teh plesov. Bolj in bolj nagla postaja zmeraj ponavljajoča se melodija, bolj in bolj nagel je udarec takta na bobnih in zmeraj bolj nagle so kretanje plesalcev. Potem pa ko se v divjem vrtincu zavrtijo tolkači bobnov po razpeti telečji koži, ko ploskajoče roke vse razvnete udarjajo takt, so plesoči vojaki le še ko strela urno švigajoči klobučki, ki po prstih in kolenih izvajajo svoje ritmične kretanje, medtem ko po taktu vzklikajo in jih njih dekleta v pestrih narodnih nošah v plesu obkrožajo.

Navdušeno vzklikanje je za plesalce in plesalce najboljšje plačilo in v obrazov jim seva radost zaradi današnjega dne, tako glede na vojaško prireditve, kakor tudi glede na ples in petje. Nato se poslovi od njih Gauleiter, ki je bil ta dan po toliko tednih hudih bojov pričrnan njihovemu in duševnemu življenju. Kozaki in Kavkazijci se bodo še dolgo spominjali teže dne in ko bodo nekoč zopet v svoji daljni domovini, bo šla govornica o tem lepem dnevu v tujini, neznani deželi od ust do ust in iz roda v rod.

Učiteljski v boju proti komunizmu

V treh letih težkih bojev z brezbožnim komunizmom so tudi na učiteljsku zmagale zdrave sile slovenskega naroda — Naši učiteljski hočejo postati pravi učitelji resnice

V treh letih težkih bojev z brezbožnim komunizmom so tudi na učiteljsku zmagale zdrave sile slovenskega naroda. — Naši učiteljski hočejo postati pravi učitelji resnice.

Kadar bomo hoteli pokazati, kako se je slovenska dijaška mladina uprla komunizmu, ki je hotel izrabiti narodovo nesrečo in se priritihotapiti tudi med dijaške vrste, bomo morali vedno na prvem mestu omeniti dijaške z one šole, kjer je bil boj najhujši, učiteljski. Pomen bojev proti komunizmu na našem učiteljsku je še toliko važnejši, ker je prav učiteljske predvojnne let dalo zločinskim tolpom nekaj glavnih voditeljev — omenimo naj le Kardaža in Lubeja — in vzgajilo zadnje čase toliko slabih in učiteljskega mesta nevrednih učiteljev.

Prvi pojavi revolucije in prvi spopadi

Ko je KPS leta 1941 mislila, da je prišel njen čas, ko mora počasi začeti v obliki OF z revolucijo, so tudi komunisti na učiteljsku mislili, da sedaj lahko popolnoma pokažejo svojo zločinsko barvo. Nič čudnega ni, če so upali na uspeh, kajti predobro so poznali razmere na šoli in točno vedeli, da na tedaj pretežno liberal. učiteljsku ne bodo imeli dosti nasprotikov. Svoje račune so podprli še z dejstvom, da so bili zadnji predvojni letniki skoraj polnoštevilno vpisani v »Kulturnem združenju«, v katerem so komunisti že pred vojno zavzeli vsa glavna mesta. Zelo se je to pokazalo že na občnem zboru tega društva 1940, ko so komunisti pokazali že svojo barvo.

Tako so komunisti računali in vendar so bili njihovi računi napačni. V šolskem letu 1938-39 so namreč prišli na učiteljske tudi dijaki iz meščanskih šol. Ti dijaki so bili v večini dobri in lahko rečemo, da je z njimi učiteljske dobilo čisto drug obraz. Tako so mogli priti na učiteljske tudi kmečki fantje, ki v glavnem zaradi revnih domačih razmer niso mogli misliti na študij v gimnazij, za učitelja pa so čutili poklic. Ti zdravi kmečki fantje so bili in v znanju in v ljubezni do svojega naroda veliko nad mnogimi meščani, učiteljski, ki so se vpisali na učiteljske samo z zaradi tega, ker drugam zaradi slabega učenja niso mogli iti. Tako je naše učiteljske proti pričakovanju komunistov bilo zdravo in zaradi tega ni nasledlo raznim zvodnikom.

Početniki komunističnega rovarjenja na učiteljsku so izšli iz prej omenjenega društva »Kulturno združenje«. Ko so pričeli s svojo akcijo, so nastopali še zelo previdno in premeteno. Udarjali so najprej na nacionalno struno in skušali s tem vse pridobiti za OF, o kateri so dejali, da se bori proti okupatorju za narodovo svobodo, itd. itd. Priznati moramo, da so v začetku mnogi lahkoverni temu nasledili, kajti gotovo niso mislili, da bi mogel v teh težkih časih kdo tako kruto izrabljati bližnjega za svoje zločinske namene. Prišlo je tako daleč, da je OF imela v začetku na učiteljsku ve-

čino in da so bili tisti, ki so takoj spoznali zločinski obraz OF in nastopili proti njej, obsojeni od vseh. Na žrtvah teh junških fantov je zrasel odpor proti komunizmu, ki se je večal iz dneva v dan, tako da so komunisti kmalu nato ostali v sramotni manjšini.

Poglejmo na kratko, na kakšne načine so se komunistični zapeljanci na učiteljsku borili za svobodo našega naroda!

Začetki »osvobajanja«

Prvo »osvobajanje« slovenskega naroda se je na učiteljsku pričelo s čekaanjem po stenah in straniščih in z važno prilitanjem čvakanjem komunističnih profesorjev in dijakov o OF. Seveda je bilo po hodnikih in straniščih tudi vse polno lističev z najrazličnejšo osvobodilno vsebino.

Prva večja »akcija« pa se je tem izrodkom zdeli primerna ob 1. dec. 1941. Za ta dan so kom. organizirali, naj vsi dijaki ob deseti uri med poukom vstanejo in eno minuto stoje molče v znak protesta. Kakšen je bil uspeh te komunistične agitacije? Kljub temu, da so prej grozili poštemim fantom, ki so se tem pripravam smejali, kljub terorju nad omahljivimi dijaki, se komunistom ni nikjer posrečilo, da bi za svoje podvige pridobili ves razred. Na ta dan se je tudi pokazalo, kateri profesorji so komunistično usmerjeni. Zavedni slovenski dijaki pa so kljub opominom nekaterih komunističnih profesorjev pokazali vso svojo hrabrost. Ko so privrženci komunistov ob desetih vstali, so vstali tudi naši dijaki in nagovorili vse stoječe dijaške in jim pričeli razlagati komunistično naravo OF. To so bila junaštva, ki jih ne bomo smeli nikdar pozabiti! Tako so se slovenski učiteljski uprli že ob prvem navalu komunizma in taki so ostali do konca, ko je pravična stvar dosegla zmago.

Prva žrtev zavednih učiteljskih

Nekaj tednov po 1. decembru 1941 so odšli z učiteljske prvi komunisti v hribe. Naslednje pomlad so pričeli komunistični zločinci s terorjem po ljubljanskih ulicah. Padle so prve slovenske protikomunistične žrtve. Padel je dr. Ehrlich. Komunisti na učiteljsku so ga »obsojili za izdajalca« in s tem pričeli pripravljati ugodna tla za zločinske umore lastnih šolskih tovarišev. Slovenski učiteljski se tudi pred komunističnim terorjem niso vda. Komunisti so pričeli nekaterim dijakom groziti s smrtjo, če ne prenehajo z bojem proti komunizmu. Fantje niso odnehali. Komunisti so pokazali vso zločinsko naravo. 13. junija 1942 je moral pasti eden od najbolj zavednih slovenskih učiteljskih: Vinko Mravljine. Že mnogo časa prej so mu njegovi pokvarjeni sošolci grozili s smrtjo, a fant se je ni bal. Brez strahu je nedajeval svoje apoteosko delo proti komunizmu, dokler mu zločinski komunisti niso vzeli življenja. Drugi mučenec — učiteljski je postal Janez Pavčič, ki so ga komunisti v juliju istega leta odvedli z doma na Bizoviku in ga po-

mučenju ubili. Za slovensko učiteljske se je žrtvoval tudi Srečko Čebela, katerega so komunisti prav tako odvedli zdoma in ga ubili. Zavedni slovenski in katoliški učiteljski na kljub komunist. groznicam s smrtjo niso popustili. V šolskih dneh 1942 in 1943 so po vseh razredih skoro vsak dan debatirali o komunizmu in njegovi zločinski naravi. Na krvavih žrtvah sošolcev-mučencev in na vztrajnih naporih junških fantov so zrasli zaslusni uspehi. Zapeljanci so zapuščali svoje komunistične zvodnike, ki so se nekateri morali zateči v gozdove, drugi pa so se morali potuhiniti. Učiteljske je hotelo biti slovensko in sloneti na zdravih načelih.

Po prevratnih septemberskih dneh

Sramotna savaška izdaja slovenskega naroda ob 8. septembru 1943 je tudi učiteljsku prinesla veliko škodo. Med turjaškimi žrtvami, ki so jih komunisti umorili v Velikih Laščah, je bil tudi idealni profesor z učiteljske Petelin. Hudo je ta vest potrla njegove zveste učence, še bolj pa jih je ob njegovi smrti zgrozilo to, da je bil profesorjeve smrti največ kriv njegov bivši učenec — Habjan Vinko ki je po 8. septembru odšel h komunističnim tolpom. Po smrti svojega profesorja se je ta komunisti hvaleži: »Pa smo ga le, hudiča! V Ljubljani na učiteljsku jih je še več takih. Tudi tisti bodo šli za tem. Vendar pa glavna ... je šla.« Take učitelje so nekateri komunistični profesorji hoteli vzgojiti slovenskemu narodu! V tistih težkih dneh so morali učiteljski dati še eno žrtve — takrat so komunistični morilci ubili četrtega učiteljski-ka Urba.

V onih dneh najhujših komunističnih zločinov so na učiteljsku spregledali zadnji zapeljanci. Žrtve in napor učiteljskih so bili bogato poplačani. Številni učiteljski so odšli k domobrancem, ostali so se vzgajali naprej, da bi se vzgojili v oni lik učitelja, zaradi katerega so morali številni sošolci v boju s komunizmom pasti. Tudi na učiteljsku so bila v šolski red postavljena protikomunistična predavanja. Danes ima učiteljske takšen obraz, kakor so ga hoteli njegovi prvi protikomunistični borci.

Da, danes je na učiteljsku veliko boljše, zelo dobro. Vse učiteljske danes ve, da so bili zločinci tisti, ki so umorili in zagovarjali umore njihovih sošolcev, da so bili tisti, ki so vplivali na učiteljski-ke, da so šli v hribe, hlapi podlega komunizma. Dijaki učiteljske vedo, zakaj in čemu je padel v boju z zločinskimi komunisti njihov bivši tovariš mladi učitelj častniški pripravnik Polde Golouh. Današnje učiteljske je verno in zavedno slovensko, zato pa hoče biti vdano svojim profesorjem, ki so vedno prav učili in kazali neizkušenim dijakom pravo pot. Na učiteljsku se ne bo nikdar več dogodilo, da bi kdo zopet uspel s sejanjem komunističnega plevela, pa naj bi bil dijak ali kdo drugi.

Učiteljske je danes protikomunistično in hoče tako ostati, ker se zaveda, da bo le tako moglo dati slovenskemu narodu dobre učitelje, ki bodo zaupano mladino vzgajali, ne pa kvarili.

S tem, da prodaste nakupovalnici Socialne pomoči staro obleko, čevlje in podobne predmete, kristite sebi, ker dobite zanje ugodno ceno in rezežem, katere bo Socialna pomoč mogla obleči.

Na drugo pot

Knjižica »Krik slovenske zemlje«, potem ko ožigosa grozote komunizma, razgali vzroke, kako je moglo pri nas do take propalosti priti. Nato pokaže pot, po kateri se mora narod dvigniti k lepšemu življenju. Med drugim pravi tako:

Slovenska zemlja kriči od bolečin. Kriči pa tudi po novem življenju. Malo bi nam koristilo zgražati se nad komunističnim satanizmom, ko bi ne imeli volje s slovenske zemlje satana pregnati. Satan pa ne divja samo po gozdovih, ampak se skriva po vseh kotih in luknjah, tako da ga marsikdo ne opazi.

Kaj takega, kakor zadnja tri leta, slovenska zemlja še ni videla. Pa tudi videti ne sme več! Da bi narod, ki na njej živi, moril sam sebe! Ali naj bo slovenski narod res narod roparjev in morilcev. ne pa narod poštenjakov?

Ce pa hočemo, da se kaj takega ne bo več ponavljalo, moramo začeti drugačno življenje. Zaorati moramo bolj na globoko! Do zdaj smo orali prepltivo, zato smo našli premalo žita, preveč pa osata. Treba je narod bolj vzgojiti! Kultivirati ga resnično in srčno. To vzgojo pa mu more dati samo vera, globoka vera. Brezverska vzgoja sploh ni vzgoja. Samo umska izobrazba, kakor se je do zdaj gojila, ne zadostuje. Saj vidimo njene sadove. Ne varuje niti pred najstrašnejšimi zločini, ne pred ovadustvom, tudi ne pred izdajstvom naroda. Kar ti kaže, kar ti nese, kar sploh koristi, to ti je dovoljeno. Človek in družba brez vere je zmožna najstrašnejšega, najhudoobnejšega in najgršnega, kar si je mogoče misliti. Dokaze imamo pred seboj. Take, da bolj kričehi ne potrebujemo. Brez vere se človek poživini, pozverini, pozablja na svojo čast, ubije svojo vest, zapravi vse poštenje.

Pri ljudeh brez vere je najvišje našlo in pravilo koristnost, profit. Vse kaj drugega je človek z živo, močno vero. Ta ti s svojo vočno sankcijo postavi meje, ki jih ne smeš prekorčiti, — pa naj se ti obeta še tolik dobiček, ali pa te čaka smrt in mučeništvo. Le kar je v veri krepko zasidrano, to drži, na to se lahko zanesesh. Vse drugo se maje, ker nima trdnega temelja, je od danes do jutri, ali celo od trenutka do trenutka. Če ti kaže, si narodnjak; če bolj kaže, lahko narod prodash.

Sicer pa moderna kultura, kakor vidimo, sama sebe ubija. Svet bo sam sebe uničil, če se ne vrne k Bogu. Moderna kultura je babilonski stolp, ki so ga hoteli zidati do neba, pa so se jim jeziki zmešali. Saj priznavamo, da je svet v tehničnem oziru silovito napredoval. Telegraf, telefon, elektrika, kino, radio, zrakoplovstvo, to so iznajdbe, ki zaslužijo vse naše priznanje in občudovanje. A pri tem silnem napredku so se ljudem jeziki zmešali. Tako zmešali, da so drug po drugem padli in se začeli pobijati za žive in mrtve. Zato na milijone pobitih, mesta razdejana, dežele upustošene, nezimne vrednote potopljene na dnu morja.

Ne čudimo se nad grozotami naših dni, ker so božja sodba nad brezbožtvom. Strašna je hudobija brezboštva, zato je tudi strašna sodba nad njim, da slepici lahko vidijo njega sadove in glušici slišijo tuljenje viharja, ki so ga sejali. Vse to je glasen klic in krik: Cleveštvo, odpovede se satanu in vrni se k Bogu, kateremu si hrbet obrnilo!

Zahtevati moramo torej, da se naša mladina v bodoče vzgaja strogo versko. Učitelje, ki nimajo vere in verskih dolžnosti ne spnoljujejo, nočemo nič več! Taki ljudje niso za v šolo. Ali naj verni starši izročajo otroke, kakor do zdaj, morilcem v vzgojo? Ali bomo še postavljali kozla za vrtnarja? Kakršni

vzgojitelji — taka vzgoja. Kakršna vzgoja — taki ljudje. — Kake »narodne« učitelje smo imeli, o tem nam pove bivši učitelj na Ježici, Lubej, ki je rekel: »Če vsi Slovenci poginejo, da jih ostane le petdeset, ki so komunisti.« On je že poginil. Ni ga škoda, — saj jih ostane še petdeset!

Ce pa take učitelje odklanjamo, nlikakor nočemo ponizevati učiteljskega stanu, ki je gotovo eden najlepših stanov. Vsa čast dobrim učiteljem in učiteljicam, ki žive res z narodom in za narod, dajejo ljudstvu dober zgled in mladino vzgajajo, kar najlepše morejo. Ti so velik blagoslov za kraj, kjer delujejo. Nekaj takih so komunisti kruto pobili. Naj bo njih kri seme novega poštenega, vernega učiteljstva, kakršnega v bodoče zahtevamo!

V Holandiji, zelo napredni in bogati deželi, imajo tako versko šolo, da si bolj verske, in tako verno učiteljstvo, da si bolj vernega ne morejo želeli. In Holandi so pri vsem tem resnično napredni in zelo bogati. Kar je za to napredno deželo dobro, bo menda dobro tudi za naše beraštvo. Ne le učenci ljudske šole, ampak tudi srednješolci v Holandiji so pri spovedi vsak mesec, mnogi pa pri obhajilu vsak dan. Menite, da je to preveč? No, bodite prepričani: taki ne bodo ljudi pobijali in vasi požigali. O, da bi bila naša mladina taka! Potem bi ne imeli zdaj toliko pobijalcev in pobitih.

Komunizem pa ni samo pobijanje in tudi ne samo nova vrsta gospodarstva, ki zahteva skupno lastnino, — komunizem je ideja, ki naj prevzame vsega človeka in uravnava vse njegovo življenje. Komunizem je nova vera. Ze pred več leti je izšla drobna knjižica z naslovom »Nova vera«. Ta nova vera je materializem, naravnost nasproten verskemu idealizmu.

V knjižici je pisano: To je vera v liter vira, v kos mesa in v žakelj denarja. Vera v golo prst, v blato in gnoj. Krepost, čednost, milost — kaj to! To so za nas neznanji pojmi. Za liter vina dam vse milosti in čednosti in odpustke! Materialist je podoben krku, ki le po zemlji rije. Zabl, ki po luži fožota, smrdokavri, ki po gnoju brbra, pujsu, ki po svinjaku krull. Verski idealist pa je podoben škranjčku, ki po zraku veselo žvrgoli, se bel'ga dneva veseli, slavčku, ki navezgodaj zjutraj svojo jutranjo, v mraku pa večerno pesem poje, orlu, ki se mogočno dviga visoko nad planino.

Kaj hočemo, da bodi slovenska mladina, škranjčki ali — smrdokavre? Umazani materialisti ali verski idealisti? Vera se da pobijati samo z vero. Z orožjem se ne da ubiti. Komunizem kot ideja se ne bo dal premagati razen z močno vero. To je tako gotovo kakor enkrat ena je ena. Če se pa kot ideja ne bo dal premagati, se sploh ne bo dal premagati. Ker vnanja sila zajema vso svojo moč iz ideje. Zato če hočemo resne konce komunizma, je nujna logična posledica ta, da se mora naša mladina in vse ljudstvo krepko versko vzgajati. Kdor hoče drugače, ta ne ve, kaj hoče. Hoče in noče komunizmu konca. To je polovičarstvo, netopirstvo: pol tiča pol miši.

Holandci so se dolgo in krepko borili za versko šolo in izvojevali so jo. Tudi mi se moramo zanjo boriti, dokler je ne dobimo, ker jo hočemo, ker jo moramo imeti, če hočemo komunizem, to vero pekla, zatreti!

Nove knjige

Ljudska knjigarna je izdala v zbirki Naša knjiga prevod iz nemščine (prof. dr. Bradač) novi roman Griese-Ja: Zima. — Jutrova Dobra knjiga je v prevodu Ivana Savlija izdala francoski klasični roman F. Prevosta: Manon Lescaut, po katerem je napravljena znana opera. O knjigah bomo še poročali.

Iz Trsta

Izpred sodišča. 13. marca 1944 je gospa Ivana Botta vstopala v filovijo na postaji pred vojaško bolnišnico v ulici Fabia Severa. Grob sunek je bil vrgel na tlak, tako da je morala zaradi poškodb iskati pomoči v bolnišnici. Kot odgovoren za to nesrečo je bil prijavljen sodišču 36-letni vozač Anton Depanger, ki je te dni stal pred sodiščem. Pri razpravi je vozač izpovedal, da on pač ne more biti kriv padca gospe Botta, pač pa jo kriva gospa, ki je istočasno vstopala v filovijo z velikim kovčgom v roki in pri tem dala sunek gospe Botta. Sodišče je spoznalo vozača Depangerja kot nekriivega in ga opustilo.

Prazna izložba in polna trgovina. Agenti gospodarske policije so prišli v trgovino gospe Josipine Lebani iz Gorice, da bi kontrolirali cene. Začudili so se pa, kako da je izložba prazna, medtem ko je bila trgovina polna blaga. Preiskovali so naprej in našli v skladišču košare in zaboje polne porcelana in steklenine v vrednosti okrog milijona lir. Blago, ki je pred kratkim dospelo, ni bilo prijavitelno gospodarski policiji in zato so preiskali še stanovanje trgovke. Tam so našli veliko zalogo pribora iz alpaka srebra in drugega pribora, kar vse je bilo skrito v zidu. Trgovka se je izgovarjala, da je blago skrila za slučaj letalskega napada, kar vse pa ji ni pomagalo, ker je bilo vidno, da pribori, porcelan in steklenina ni bila namenjena za lastno porabo, temveč za prodajo. Gospodarska policija je blago zaplenila, trgovka pa je bila naznanjena sodnim oblastem.

Prijave zaradi nediscipliniranosti med letalskimi alarmi se v Trstu množijo. Tako je bilo prijavitelno precej mešanov, ke niso ubogali stražnikov, ki vršijo službe v zakloniščih, nekaj pa je bilo prijavitelnih, ker so kadili v zaklonišču, kar je strogo prepovedano.

Domobranski uspehi okrog božiča

Božični prazniki so nam tako sveti, da je vsakomur težko, kdor jih mora praznovati daleč od svojih domačih. Letos so se morali mnogi slovenski možje in fantje - domobranci daleč od svojih družin spominjati rojstva svojega Gospoda. Domobranci v prvih postojankah pa so morali tudi okrog teh praznikov budno stražiti, da se niso mogle roparske komunistične tolpe približati slovenskim vasem.

Novomeški domobranci so imeli v dnevih okrog božiča — razen na sveti dan — s komunističnimi tolpmi številne boje. Tik pred božičem so bili številni domobranci na pohodu proti tolovajem v mirenski dolini. Povsod, kamor so naši fantje prišli, so tolovaji v divjem neredu bežali. V boju domobranske skupine z XII. komunistično brigado je padlo 33 komunistov, 2 tolovaja pa sta bila ranjena. V boju so se komunisti spoprijeli tudi med seboj. Tako so se izgube komunistov še povečale. Domobranci so zaplenili tudi nekaj orožja.

Dva dni po božičnih praznikih so ska izvidnica napadla XV. komunistično brigado, ki je bila na Selu. Tudi tu so bili komunisti tako presenečeni, da so se v veliki zmedri razbežali. Domobranci so uničili vso brigadno kuhinjo in zaplenili nekaj orožja in več mul. V boju je padlo 10 komunistov, med njimi tudi brigadni obveščevalec.

Dva dni po božičnih praznikih so bili domobranci zopet v boju s komunističnimi zločinci. Na tepežni dan je okrog 50 komunistov skušalo priti ropat v Biško vas. Domobranci izvidnica jih je pravočasno opazila in jih pošteno »natepeškala«. Komunisti so imeli 4 mrtve in 10 ranjenih.

V prvih dneh novega leta so se komunisti hoteli zopet približati Občini. Domobranci so jih pustili čisto blizu bunkerjev, nato pa jih sprejeli z močnim strelskim ognjem. Trije komunisti so obviseli kar na žici. Kmalu nato so se komunisti hoteli približati Trebnjemu. Maloštevilna izvidnica domobranske bojne skupine je prišla tolovajem

Preglejte omare in skrinje. Gotovo boste našli stare oblačilne predmete, na katere ste morda že pozabili. Prodajte jih nakupovalnici Socialne pomoči.

Govoriti je srebro, molčati zlato

Prav te dni je v Ljubljani bil pokopan poštenjak, mož pristno slovenske korenine po krvi in duhu, o katerem je prijatelj zapisal, da je le malo govoril in da je le z glavo prikimal, kadar je hotel reči, da bo kaj storil. In je tisto potem storil bolj gotovo, kakor bi bil kdo drugi storil, četudi bi se bil zraven pridušal, da bo storil. Ob spominu na tega blagega moža se je človek moral nehoče spomniti na tiste naše starine, ki so nekdanje čase dobro vedeli, da ni dobro, če kdo preveč govori in obljublja. Zavedali so se svetopisemske modrosti: Vaše govorjenje naj bo: da, da — in: ne, ne!

Slovenci nismo bili zgovoren narod. Ze naš jezik, dasi gladko teče in blago zveni, ni tako sestavljen, da bi z njim mogoče svoje misli kar zdrdrati. So jeziki, zlasti na jugu, ki so morebiti bolj blagovlasni, ki jih je mogoče hitreje govoriti, kakor so tudi tisti narodi — bi človek rekel — rojeni govorniki. To našemu narodu ni dano. Včasih smo mislili, da je to naša velika narodna hiba, pa se je vendarle izkazalo, da je to prej našemu narodnemu značaju v korist. Naš narod namreč nima rad prevelike gostobesednosti. Naši stari so že od nekdaj malo govorili in več delali ter mislili.

Hvastače je gorenjska beseda, s katero je Gorenjec hotel označiti človeka, ki vse preveč govori, da bi mogel pametno govoriti, ki vse preveč ve, da bi mogel kaj pravega vedeti. Hvastače je Gorenjec ustež, ki za natanko popisati svojo kakor graščina veliko kmetijo, svoje gozdove in svojih 10 glav živine v hlevu, medtem ko mu doma burvine preprihava leseno bajto in v njegovem

hlevu lačna meketa edina koza. Tak hvastač vse bolj kakor vsi učenjaki ve, kaj in kako je bilo na svetu pred 100 in 1000 leti ter se prav nič ne plaši povedati, da natanko ve, kako bo na svetu spet čez 100 let. Takega hvastača imajo radi pivski bratje, da se ob njegovem hvastanju zabavajo, zdramemu ljudstvu pa je tak od nekdaj bil svarilen vzgled, kakšen naj fant ne bo, če hoče kaj postati veljaven možak.

Slovenski človek v preteklosti namreč nikoli ni maral ne pretirane zgovornosti, ki ji je rekel gobezdavost, ne pretirane hvalisanja samega sebe, kar je imenoval širokoustnost. Všeč je slovenskemu človeku bila umerjena in zdrava zgovornost, ki je kazala odkritega in prijaznega človeka. Ni pa mu bila všeč klepetavost, ki nikoli ne pomeni močnega značaja. Samo dva sta bila, ki sta imela pri naših pametnih prednikih pravico biti bolj zgovorna, da sta bila dobrodošla: to je bil na eni strani mešetar pri žvižki kupčiji, kadar je bilo treba barantati, pa veseli godec na kmečki svatbi, da je svate s svojo zgovornostjo in šaljivostjo ohranjal pri dobri volji.

Oba sta morala biti od sile zgovorna, ne da bi smela postati gobezdava. Zlasti mešetar je moral govoriti za oba: za kupovalca in prodajalca hkrati, ona dva pa sta se dostojanstveno mirno držala, kakor bi ju vasa reč kaj malo brigala. Ta tip med kmeti danes izginja, zato pa jih je med šolanimi ljudmi vedno več. Pa to ni dobro. Mešetar je bil takorekoč potrebna figura, ko gospodar sam ni hotel hvalisati svojega blaga in ga ponujati v prodaj. Ta mešeterska figura

Obvestila prehranjevalnega zavoda v Ljubljani Delitev racioniranih živil za mesec januar

Za mesec januar prejmejo potrošniki vsak pri svojem stalnem trgovcu naslednja racionirana živila:

A) Mesto Ljubljana znotraj in zunaj bloka:
1. Na osnovno živilsko nakaznico (znotraj bloka: zelen podton, zelen tisk, brez pretiska; zunaj bloka: ista z eno pretiskano rumeno črto):

dnevno 225 g kruha. Potrošniki, ki nabavljajo moko, prejmejo na prvih 16 dnevih odrezkov za kruh ali moko (z datumi od 1. do 16. januarja): 2.976 kg enotne moke in 23 g kvasa;

500 g riza in 500 g fižola na prvih 10 dnevnih odrezkov za riž-testenine (z datumi od 1. do 10. januarja);

250 g sladkorja skupno na vseh 10 odrezkov za sladkor;

1 del olja na spodnjih 8 odrezkov za maščobe (z datumi od 24. do 31. januarja);

250 g soli skupno na oba odrezka za sol;

125 g kavnega nadomestka na odrezek »Jan-33«;

80 g kvasa skupno na oba rumeno tiskana odrezka za kvas. (Te odrezke so prejeli samo potrošniki, ki ne prejemalejo odrezkov za moko);

75 g mila skupno na oba odrezka za milo, in

100 g pralnega praška (za januar in februar skupaj) na odrezek »Jan-30«.

2. Na dodatno živilsko nakaznico za ročne delavce (RD) zelen podton, zelen tisk; pretiskan rumen »O« ali ena rumena črta):

dnevno 150 g kruha. Potrošniki, ki kupujejo moko, prejmejo za prvih 16 dnevnih odrezkov 1.984 kg enotne moke in 12 g kvasa.

3. Na dodatno živilsko nakaznico za delavce pri težkih delih (TD) (svetlozelen podton, temnozelen tisk, pretiskan rumen »O« ali ena rumena črta):

dnevno 250 g kruha. Potrošniki, ki nabavljajo moko, prejmejo za prvih 16 dni 3.394 kg enotne moke, 20 g kvasa in 300 g riza na odrezek »a« ter 300 g fižola na odrezek »b«.

4. Na dodatno živilsko nakaznico za delavce pri najtežjih delih (NTD) (svetlozelen podton, temnozelen tisk, pretiskan rumen »O« ali ena rumena črta):

dnevno 350 g kruha. Potrošniki, ki nabavljajo moko, prejmejo za prvih 16 dni 4.629 kg enotne moke, 27 g kvasa in 300 g riza na odrezek »a« ter 300 g fižola na odrezek »b«.

5. Na dodatno živilsko nakaznico za noseče žene (N):

dnevno 500 g kruha. Oni, ki kupujejo moko, prejmejo za prvih 15 dni 1.560 kg enotne moke in 12 g kvasa.

6. Na dodatno živilsko nakaznico za kruh za bolnike: dnevno 100 g kruha, oziroma za prvih 15 dni 1.229 kg enotne moke in 8 g kvasa.

7. Na dodatno živilsko nakaznico »DoMa« za otroke od 0 do 3 let (moder podton, črn tisk, brez pretiskanih črt ali z eno pretiskano rumeno črto):

250 g sladkorja na odrezek »Mlad, a 191«.

8. Na dodatno živilsko nakaznico DoMe za mlado do 18 do 18 let (moder podton, črn tisk, brez pretiska ali z eno rumeno pretiskano črto):

1.281 kg enotne moke in 8 g kvasa na odrezek »Mlad, c 313«.

9. Na družinsko nakaznico A, B in C (svetlozelen podton, temnozelen tisk brez pretiska):

5 škatlic višgalle na odrezek »1-A«, 10 škatlic višgalle na odrezek »1-B«, 15 škatlic višgalle na odrezek »1-C«.

Delitev ostalih živil bomo objavili pravočasno.

250 g sladkorja na odrezek »Mlad, a 191«.

8. Na dodatno živilsko nakaznico DoMe za mlado do 18 do 18 let (moder podton, črn tisk, brez pretiska ali z eno rumeno pretiskano črto):

1.281 kg enotne moke in 8 g kvasa na odrezek »Mlad, c 313«.

9. Na družinsko nakaznico A, B in C (svetlozelen podton, temnozelen tisk brez pretiska):

5 škatlic višgalle na odrezek »1-A«, 10 škatlic višgalle na odrezek »1-B«, 15 škatlic višgalle na odrezek »1-C«.

Delitev ostalih živil bomo objavili pravočasno.

250 g sladkorja na odrezek »Mlad, a 191«.

8. Na dodatno živilsko nakaznico DoMe za mlado do 18 do 18 let (moder podton, črn tisk, brez pretiska ali z eno rumeno pretiskano črto):

1.281 kg enotne moke in 8 g kvasa na odrezek »Mlad, c 313«.

9. Na družinsko nakaznico A, B in C (svetlozelen podton, temnozelen tisk brez pretiska):

5 škatlic višgalle na odrezek »1-A«, 10 škatlic višgalle na odrezek »1-B«, 15 škatlic višgalle na odrezek »1-C«.

Delitev ostalih živil bomo objavili pravočasno.

250 g sladkorja na odrezek »Mlad, a 191«.

8. Na dodatno živilsko nakaznico DoMe za mlado do 18 do 18 let (moder podton, črn tisk, brez pretiska ali z eno rumeno pretiskano črto):

1.281 kg enotne moke in 8 g kvasa na odrezek »Mlad, c 313«.

9. Na družinsko nakaznico A, B in C (svetlozelen podton, temnozelen tisk brez pretiska):

5 škatlic višgalle na odrezek »1-A«, 10 škatlic višgalle na odrezek »1-B«, 15 škatlic višgalle na odrezek »1-C«.

Delitev ostalih živil bomo objavili pravočasno.

250 g sladkorja na odrezek »Mlad, a 191«.

8. Na dodatno živilsko nakaznico DoMe za mlado do 18 do 18 let (moder podton, črn tisk, brez pretiska ali z eno rumeno pretiskano črto):

1.281 kg enotne moke in 8 g kvasa na odrezek »Mlad, c 313«.

9. Na družinsko nakaznico A, B in C (svetlozelen podton, temnozelen tisk brez pretiska):

5 škatlic višgalle na odrezek »1-A«, 10 škatlic višgalle na odrezek »1-B«, 15 škatlic višgalle na odrezek »1-C«.

Delitev ostalih živil bomo objavili pravočasno.

250 g sladkorja na odrezek »Mlad, a 191«.

8. Na dodatno živilsko nakaznico DoMe za mlado do 18 do 18 let (moder podton, črn tisk, brez pretiska ali z eno rumeno pretiskano črto):

1.281 kg enotne moke in 8 g kvasa na odrezek »Mlad, c 313«.

9. Na družinsko nakaznico A, B in C (svetlozelen podton, temnozelen tisk brez pretiska):

5 škatlic višgalle na odrezek »1-A«, 10 škatlic višgalle na odrezek »1-B«, 15 škatlic višgalle na odrezek »1-C«.

Delitev ostalih živil bomo objavili pravočasno.

250 g sladkorja na odrezek »Mlad, a 191«.

8. Na dodatno živilsko nakaznico DoMe za mlado do 18 do 18 let (moder podton, črn tisk, brez pretiska ali z eno rumeno pretiskano črto):

1.281 kg enotne moke in 8 g kvasa na odrezek »Mlad, c 313«.

9. Na družinsko nakaznico A, B in C (svetlozelen podton, temnozelen tisk brez pretiska):

5 škatlic višgalle na odrezek »1-A«, 10 škatlic višgalle na odrezek »1-B«, 15 škatlic višgalle na odrezek »1-C«.

Delitev ostalih živil bomo objavili pravočasno.

250 g sladkorja na odrezek »Mlad, a 191«.

8. Na dodatno živilsko nakaznico DoMe za mlado do 18 do 18 let (moder podton, črn tisk, brez pretiska ali z eno rumeno pretiskano črto):

1.281 kg enotne moke in 8 g kvasa na odrezek »Mlad, c 313«.

9. Na družinsko nakaznico A, B in C (svetlozelen podton, temnozelen tisk brez pretiska):

5 škatlic višgalle na odrezek »1-A«, 10 škatlic višgalle na odrezek »1-B«, 15 škatlic višgalle na odrezek »1-C«.

Delitev ostalih živil bomo objavili pravočasno.

250 g sladkorja na odrezek »Mlad, a 191«.

8. Na dodatno živilsko nakaznico DoMe za mlado do 18 do 18 let (moder podton, črn tisk, brez pretiska ali z eno rumeno pretiskano črto):

1.281 kg enotne moke in 8 g kvasa na odrezek »Mlad, c 313«.

9. Na družinsko nakaznico A, B in C (svetlozelen podton, temnozelen tisk brez pretiska):

5 škatlic višgalle na odrezek »1-A«, 10 škatlic višgalle na odrezek »1-B«, 15 škatlic višgalle na odrezek »1-C«.

Delitev ostalih živil bomo objavili pravočasno.

250 g sladkorja na odrezek »Mlad, a 191«.

8. Na dodatno živilsko nakaznico DoMe za mlado do 18 do 18 let (moder podton, črn tisk, brez pretiska ali z eno rumeno pretiskano črto):

1.281 kg enotne moke in 8 g kvasa na odrezek »Mlad, c 313«.

9. Na družinsko nakaznico A, B in C (svetlozelen podton, temnozelen tisk brez pretiska):

5 škatlic višgalle na odrezek »1-A«, 10 škatlic višgalle na odrezek »1-B«, 15 škatlic višgalle na odrezek »1-C«.

Delitev ostalih živil bomo objavili pravočasno.

250 g sladkorja na odrezek »Mlad, a 191«.

8. Na dodatno živilsko nakaznico DoMe za mlado do 18 do 18 let (moder podton, črn tisk, brez pretiska ali z eno rumeno pretiskano črto):

1.281 kg enotne moke in 8 g kvasa na odrezek »Mlad, c 313«.

9. Na družinsko nakaznico A, B in C (svetlozelen podton, temnozelen tisk brez pretiska):

5 škatlic višgalle na odrezek »1-A«, 10 škatlic višgalle na odrezek »1-B«, 15 škatlic višgalle na odrezek »1-C«.

Delitev ostalih živil bomo objavili pravočasno.

250 g sladkorja na odrezek »Mlad, a 191«.

8. Na dodatno živilsko nakaznico DoMe za mlado do 18 do 18 let (moder podton, črn tisk, brez pretiska ali z eno rumeno pretiskano črto):

1.281 kg enotne moke in 8 g kvasa na odrezek »Mlad, c 313«.

9. Na družinsko nakaznico A, B in C (svetlozelen podton, temnozelen tisk brez pretiska):

5 škatlic višgalle na odrezek »1-A«, 10 škatlic višgalle na odrezek »1-B«, 15 škatlic višgalle na odrezek »1-C«.

Delitev ostalih živil bomo objavili pravočasno.

250 g sladkorja na odrezek »Mlad, a 191«.

8. Na dodatno živilsko nakaznico DoMe za mlado do 18 do 18 let (moder podton, črn tisk, brez pretiska ali z eno rumeno pretiskano črto):

1.281 kg enotne moke in 8 g kvasa na odrezek »Mlad, c 313«.

Pošast je tisti, ki ima jezik daljši kot roko. (Francisek Sal.)

Koledar:
Četrtek, 11. poletna: Higin, papaž in mučenec; Pavlin II. Oglojski škof; Honorata, devica.

Petek, 12. poletna: Alfred, opat; Ernest, škof; Tacijana, mučenica; Modest, muš.

Operno gledališče:
Drama:
»Poslednji mož«. Red Sreda, Ob 16.30.

Kino Matica:
»Vzmetrjenec sres« ob 16 in 18.

Kino Union:
»Pastorlovčina se nadaljuje« ob 16 in 18.

Kino Sloga:
»Poletje, sonce dekle« ob 16 in 18.

Lekarniška služba:
Nočne službe imajo lekarnarje: mr. Sušnik, Marijin trg 5; dr. Deu, Gosposvetska 4; mr. Bohinec, Rimska 31.

† P. Silvin Lenartič OFM

Dne 4. januarja je umrl v Novem mestu splošno znani in priljubljeni frančiškan g. p. Silvin Lenartič. Pred dobrim mesecem mu je med recitirano sv. mašo postalo slabo, legel je na bolniško posteljo, prebolel pljučnico, ki pa se je povrnila in mu pretregala nit mladega življenja. Rodil se je 31. januarja 1909 v Mariboru kot drugi izmed treh otrok. Njegova blaga mati, žena čevljarja, je neoboljlega Vinke izročila in posvetila Mariji, materi milosti. Dar je bil sprejet in Marija je Vinke kot frančiškanskemu ministrantu v Mariboru naklonila milost redovniškega poklica. Po četrti gimnaziji je kot 16 leten mladenič vstopil v frančiškanski red in dobil redovno ime Silvin. Študije je dovršil v Ljubljani, kjer je bil leta 1933 posvečen v mašnika. Leta dni pred novo mašo mu je umrla dobra mati, skrbni oče pa že davno prej.

Predstojniki so ga poslali na prvo službeno mesto v Nazarje v Savinjski dolini. Pokazal je izredne govorniške zmožnosti in razvil se je v zelo priljubljenega cerkvenega govornika, ljudskega misionarja in voditelja duhovnih vaj. V Novem mestu je uspešno deloval nad osem let. Kot voditelj dijaške Marijanske kongregacije je vzgojil lepo število katoliških dijakov in akademikov. Koliko truda ga je to stalo, ve ceniti le tisti, ki je kaj takega sam skušil. Zlasti zadnja, razburkana leta, ki je vedno in povsod neustrašno pobijal nauk zmotnega komunizma. Najlepše pričevalo mu je dal domobranec, rekoč: »V najkriticnejših urah svoje usmeritve sem imel najtrdnjše oporo v patru Silvinu.«

Ko še v marsikateri katoliški glavi ni bilo načelne jasnosti glede OF, je pokojni pater svoje kongreganiste že sveril pred komunizmom, ki se skriva za njo, in tudi s prižnice javno žigosal njene brezbožne namene. Poleg dela kot voditelj dijaške kongregacije in 3. reda, spovedovanja in pridig doma, je kaj rad ustregel prošnjam okoliških dušnih pastirjev in ni je v bližini župnije, kjer ni goreči pater imel že vse duhovne vaje, pa vsaj navduševalne cerkvene govore. Verjetno je, da se je ob tej priliki tudi prehladil in postal tako žrtev in izpolnjevanju in vršenju misionarskega dela.

Kako je bil pokojni pater priljubljen, se je pokazalo že v njegovi boleznici, za katero so se verniki tako zelo zanimali in s skrbjo izpraševali, kakor hitro so zvedeli, da je njegovo zdravstveno stanje kritično. Tudi udeležba pri pogrebu je pokazala, kako je bil pokojnik cenjen, spoštovan in priljubljen med meščani, dijaki in domobranci. Krsto so nesli k pogrebu domobranci kongreganisti, na grobu pa so se od pokojnika poslovili v ime

vir cele družine, od nje je odvisen ves njegov gospodarski in socialni položaj, z njo ga veže cel niz s čisto gospodarskega vidika morda iracionalnih, toda zelo močnih vezi.

Prof. dr. Viktor Korošec je objavil zanimivo razpravo »O načelu publicitete v hitetskem pravcu«. Hitetsko pravo pozna dvoje po pisemnem dokazovanju izvirnih določb, ki stremita za zagotovitev publicitete. Prva spada v t. s. singularne tempelskih svečenikov. Nanaša se na tempelsko imovino, ki mora ostati last bogov. Svečeniku jo lahko podari le kralj s posebno listino. Publiciteta je varovana tudi za odstop kraljevega darila. Druga določba, stremiša za zagotovitev publicitete, se nahaja med določili hitetskega zakonika o najdbi. Publiciteta najdbje je zavarovana na ta način, da jo mora najditelj pokazati »staršinam«.

Prof. Aleksander Makleov, ki je konec lanskega leta obhajal svoj šestdesetletni jubilej, je objavil odlomek iz uvoda v kriminologijo z naslovom »Žena in zločin«. Pisec govori v začetku o problematiki ženske zločinstvenosti ter podaja pregled dosedanjih dognanj o tem problemu zlasti v sociološkem in etološkem smislu. Tri smeri se bavijo v književnosti s psihofizičnimi razlikami med spoloma: antifeministična, feministična ter objektivno-znanstvena. V paragrafu o kvantitativni razliki med moško in žensko zločinstvenostjo pisec ugotavlja veliko razliko v prid žensk na podlagi števil iz kriminalne statistike. Nato preide pisec na kvalitativne posebnosti ženske zločinstvenosti. Najprej zavrta Hagemannov

Za Socialno pomoč

Za Socialno pomoč so darovali: Dekliška igralska družina — Drenov grič — je darovala 1550 lir od uprizorjene igre. Iskrena hvala.

Peti simfonični koncert Radia Ljubljane

V. simfonični koncert Radia Ljubljane bo obsegal naslednji spored: Richard Wagner: Predigra k »Lohengrinu«; Ludwig van Beethoven: Simfonija v C-duru (Jenaer); Hugo Wolf: Italijanska podoknica; Max von Schillings: Simfonični prolog opere »Kralj Oidipus« po Sofokleju; Franz Liszt: Madžarska rapsodija št. 2.

Koncert bo 15. t. m. v 1. i unioński dvorani in se bo pričel točno ob 18. Igral bo pomnoženi radijski orkester pod vodstvom intendanta državnega gledališča Ferdinanda Herzoga.

Predprodaja vstopnic s sporedi se vrši v knjigarni Glasbene Matice.

NOVI GROBOVI

† Elza Faninger. V 88. letu je umrla blaga mama, babica in prababica Elza Faninger. Blago rajnico bodo pokopali v petek iz kapele sv. Petra na Zalah.

† Ivan Nabergoj. V Ljubljani je izdihnil g. Ivan Nabergoj. Pogreb bo v petek ob 10 dopoldne iz kapele sv. Antona na Zalah.

† Marija Volk. V Ljubljani je za vedno zatnila oči vdova po nameščencu drž. žel. gospa Marija Volk roj. Žitko. Blago mater bodo pokopali v petek ob 10 dopoldne iz kapele sv. Andreja na Zalah.

Naj rajni počivajo v miru, vsem njihovim dragim naše iskreno sožalje.

OSEBNE NOVICE

Poroka. Dne 29. dec. se je poročil g. prof. Rakovec Karel z gđ. Danico Uraničevno. Za priči sta bila ženinov oče g. ravnatelj Rakovec Ivan in nevestin bratranec dr. Igljčar Vinko. Poročni obredi so se vršili s sv. mašo v Slomskem zavodu. Med sv. mašo je igral g. prof. Jože Osana, sestre Finkove pa so prepevale Osanove skladbe. Poročne obrede je izvršil frančiškan p. Odilo. Novoporočencema obilo sreče!

Poroka. V nedeljo, dne 7. t. m. sta se ob 8 zjutraj v frančiškanski cerkvi v Ljubljani poročila g. Stefan Halas, gradbeni inženir in gđ. dr. med. Alma Rudež. Poročal ju je univ. prof. dr. Janez Fabjan, priči sta bili nevestina kolegica dr. med. Stanislava Tavzes in univ. docent dr. Anton Trstenjak. Novoporočencema želimo obilo sreče.

Varčujte z elektriko!

† Župnik Janez Gnjezda

Prispela je vest, da je dne 19. nov. 1944 v bolnišnici po mučni bolezni, previden s sv. zakramenti v Gospodu zaspal g. Janez Gnjezda, župnik na Veliki Dolini v Dolenjskem. Pokojni se je rodil dne 22. sept. 1871 na Gorah nad Idrijo. V mašnika je bil posvečen dne 25. jul. 1895. Služboval je kot kaplan v Spodnji Idriji, v Crnem vrhu nad Idrijo in v Cerkljah ob Krki. Nato je bil osem let župnik na Vojškem nad Idrijo, od koder je l. 1908 prevzel težavno župnijo Veliko Dolino, ki jo je vodil do novembra 1941. V letošnjem juliju bi obhajal svoj zlatomašni jubilej, a ga je Dobri Pastir preje povabil k Sebi. Naj najde pri Njem večni mir in pokoj!

nu tretjerednikov g. Plaper, v imenu kongregacije pa kongreganista Jurak in narednik Grlic Stanko. Pevski zbor je zapel žalostinko. Pogreba se je udeležil tudi zastopnik poveljnika pomočnik stotnik Furlani Leopold, več častnikov in vojaštva, veliko duhovščine in ostalega prebivalstva. Ohranimo blagega pokojnika v prijetnem spominu! Pokoj njegovih duš!

Brabne novice

Sveta maša zadržnica za pokojnjim Martinom Bizjakom, glavnim blagajnikom Pokrajinske uprave, bo jutri, v petek, ob sedmih zjutraj v cerkvi sv. Jožefa. Prijatelji, vabljeni!

Gospodje z akademsko izobrazbo bodo imeli molitveno uro v nedeljo, 14. januarja, ob 17 v kapeli Slomškovega doma, Poljanska cesta 6. Molili bomo »Za sveti bolnišni čas« iz knjigice »Ure očiščenja«. Posebnih vabil ne bo; vsakdo naj povabi še svoje znanke in prijatelje k molitveni uri.

Kongregacija Marije Pomočnice pri sv. Jožetu naznanja, da je nenadoma zapustila solno dolino njena članica gospa Marija Volk. Pogreb drage sosesatre bo v petek ob pol 9 z Zal. Sv. maša zadržnica se bo naznanila pri shodu.

V vsaki trafiki zahtevajte najnovejši gorenjski ilustrirani časopis Zlatorog.

Za stare in onemogte Ljubljančane v mestnem zavetišču v Japljevi ulici je v imenu svoje rodbine podarila 300 lir gospa Irma Kluvar, vdova gradbenega direktorja, namesto cvetja na grob pok. g. Janka Bleiweis-Trsteniškega; družini Aljančič in Selesek sta poslala 300 lir v počastitev spomina pok. g. Martina Bizjaka, glavnega blagajnika pokrajinske uprave; rodbina g. Jerneja Černeta je podarila 300 lir v počastitve spomina pok. g. Ane Maier; rodbina g. Franje Florjančič je pa nakazala 100 lir v počastitve spomina pok. g. Hane Frelih. Mestno županstvo izreka dobrotnikom najtoplejšo zahvalo tudi v imenu podpiralnih. Počastitve rajne s dobrimi deli!

Zlatorog — najnovejši gorenjski ilustrirani časopis. Zahtevajte ga v vsaki trafiki. Stanje 2 liri.

Javna knjižnica Pokrajinske delavske zveze (Delavske zbornice) na Miklošičevi cesti je odšel zaradi omejitve električne razsvetljave odprta vsak delavnik neprekinjeno od devetih dopoldne do pol šestih popoldne.

Narodni pionirji pišejo

V zvezni pisarni Narodnih pionirjev naj dvignete sledečo došlo pošto: Svesek Davorin, Jegljeva 10, Dolinar Slavko, Notranje gorice, Stare Pavla, Zupaska 6, Kos Renata, Poljanski nasip 46, Kanc Franc, Kovaska 5, Udrano Pepca, Ostrog 13, Laknar Katarina, Društvena 14, Sever Marija, Kleče 36, Suhadolnik Ana, Vrhnika 29, Gosteničnik Ida, Drenov grič 35, Lapajne Angela, Vrhnika 48, Trtnik Vika, Zg. Kašelj 61, Svoj Franja, Zg. Kašelj 63, Burgar Slavko, Vodnikova 149, Kušar Amalija, Notranje gorice, Adamovič Olga, Vrhnika 37, Rus Jože, Notranje gorice, Antonija Hribar, Galjevec 200, Klumovič Olga, Pod turnom 4, Burgar Franc, Draga 37, Jakulin Miel, Prijateljstva 5, Markeljo Justina, Sušteršičeva 19, Mencin Rozalija, Babna gorica, Ema Gražar, Kadnikovska 5, Zalar Nežka, Rudnik 112, Cedilnik Marija, Kleče 16, Seme Vera, Studence 37, Čajhen Marija, Zg. Zadobrova 23, Silva Cvira, Pot na Rakovo ješko 12, Grčar Anton, Trnovski pristan 14, Fajdiga Franja, Ciril Mododova 51, Petercel Kristina, Podpeč, Rihtar Andrej, Cesta 29, oktobra 17, Velkavrh Marija, Notranje gorice 17, Gregore Francka, Notranje gorice, Plut Pepca, Vrhnika 51, Možina Marija, Sela 2, Omanec Mibelca, Javor, Trtnik Milko, Zg.

Operno gledališče

Opera:
Sobota, 13. januarja, ob 16.30. »Stara pesem«.
Premiera. 20 letnica smrti V. Parmo. Isv.
Cena od 60 lir navzdol.
Opozorjamo na spominsko proslavo 20. ob-
letnice smrti skladatelja Viktorja Parmo, ki
se bo vršila dne 13. januarja, v soboto.
Opera bo uprizorila njegovo enodejansko
opero v treh slikah »Stara pesem« z Jankom,
Bukovečev, Čudnom in Rakovcem v glavnih
partijah. Libreto je delo Guida Monascija,
prevod in predelava sta delo V. Ukmarja.
Opera spada po svojem značaju v dobo
zgodnje romantike. Snov je povzeta po stari
pesmi o kralju in mladi kraljici in njeni
ljubezni do paža, ki ju oba pogubi. Na pro-
slavi bo igral orkester najprej intermezzo
iz Parmove opere »Ksenija«, nato bo go-
voril ravnatelj Opere V. Ukmar spominjski go-
vor o skladatelju, sledila bo izvedba »Stare
pesmi«. Dirigiral bo A. Neffat, režija in
koreografija: inž. P. Golovin, inscenacija:
inž. arb. E. Franz. Kostumi: J. Villanova.

Drama:
Četrtek, 11. januarja, ob 16.30: »Poslednji
mož«. Red Sreda.

F. Ka. Svoboda »Poslednji mož«, veselo-
igra v 3 dej. Osebe: Petelin, hišni posestnik
- Cesar, Petelinka - Nabloka, Helena,
Zdenka in Jaroslav, njuni otroci - Razber-
gerjeva, V. Juvanov, in Verdonik, dr. Ga-
brišček - Drenovec, inž. Sodar - Nakerst,
Tončka Kavčič, gimnazijka - Svetelova,
Barica, služkinja pri Petelinovih - Mazov-
čeva, vojak - Rastrosen, Režiser prof. Šest.
Med posebno zanimivimi uprizoritvami
tekoče sezone so »Gösta Berling«, drama v
12 slikah ki so posnete po istoimenskem ro-
manu Selma Lagerlöfve in jih je dramati-
zirala Božena Begovičeva. Snovno tehta, na
življenjskih spoznanjih in resnicah bogata,
umetniško dragocena stvaritev Lagerlöfve
obeta dati odskočnikovo in močno igro.
V glavnih vlogah: V. Skrbinašek, Marija
Vera, Lovarjeva in M. Skrbinašek, Režiser:
C. Debevec.

Raznašalke

za Rožno dolino, Vič
in Bežigrad
sprejme uprava »Slovenca«

MALI OGLASI

Poizvedbe
IZGUBIL
sem 4. t. m. zlat pr-
stian s svetlomodrim
kamnom od kavarne
Evropa do Mostnega
trga. Ker je drag
držinski spomin pro-
sim najditelja, da ga
vrne proti dobri na-
gradni v Medvedovo
ulico 10, pritišlje, le-
vo, ali upravi lista.

REVNA DIJAKINJA
je 8. t. m. zgubila
pri vstopu na glavnem
kolodvoru denar in
rjavo kljuko. Najdi-
telja lepo prosim, če
ga vrne v upravi
»Slovenca«.

ZGUBILA SEM
temno modro žensko
rokavico v bolnici na
Studenca (D. M. Polje)
7. jan. 1945. Poštenega
najditelja vjdno pro-
sim, naj jo vrne proti
nagradi v upravi Slo-
venca ali po g. kuratu
na Studencu.

Kupimo
SANKI
za ročni prevoz knji-
pimo. - Ljudska knji-
garna v Ljubljani. k

MOCNO RUHO
veliko kupim ali del-
no zamenjam. Naslov
v upravi »Slovenca«
pod št. 154.

Pouk
NIZJESOLCI (KE)
doba učno pomoč v
vseh predmetih. - Po-
jamida: Novi trg 5,
levo.

Kolesa
TRICIKELJ
zelo trpežen, prodam.
Ambröž, mehanik -
Dunajska cesta 71

K. Struppe:

13

Dr. Sly se je nasmehnil.
»Coveku ni treba, da bi se imel
vedno za pametnejšega od zločinca,
vendar pa ni razloga, da bi se smatral
za bolj neumnega. Čeprav to pot...«
Mannel je bil preveč zaposlen z
mučnimi spomini, da bi mogel slediti
dr. Slijevim nekoliko skrivnostnim iz-
javam. Zdelo se je, da on tega niti
nimava več. Julitine slike pa ni niti
ene več... Bilo je to nenavadno od-
kritje nedolgo po nesreči. Iz vseh map
in albumov so izginile vse Julitine in
Marijine slike. Ostalo je slučajno je
nekaj starih posnetkov. Stric je pisal
pozneje raznim fotografom v Budimpe-

KINO »SLOGA« 17-44
Zabavna filmska komedija
»POLETJE, SONCE, DEKLE«
Karia Hardt, Paul Klinger in drugi.
Predstave ob 16 in 18.
KINO »UNION« 12-21
Danes zadnjkrat! - Priljubljeni pevce Jo-
hannes Heesters v sijajni komediji
»PUSTOLOVSCINA SE NADALJUJE«
obehem z odličnimi komiki Theo Lingenom,
Paul Kempom in R. Romanovskim.
Predstave ob 16 in 18.

Zahvala
Najprizirneje se zahvaljujemo vsem
sorodnikom, prijateljem in znancem,
ki so ob nenadni izgubi našega očeta
Patè Ivana
z nami sočustvovali in ga v tako lepem
številu spremili na zadnji poti.
Posebno se zahvaljujemo častiti du-
hovščini, zastopniku žel. direkcije,
delavcem in kurilnicam, zlasti pa Kra-
kovčanom in Trnovčanom za izredno
ljubezljivo pozornost. Srčna hvala za
darovane vence.
Sv. maša zadušnica bo v soboto, dne
12. 1. m. ob 7 zj. v trnovski cerkvi.
Ljubljana, Zagreb, 10. januarja 1945.
Zalujoča rodbina Patetova

Zahvala
Vsem, ki ste nam na kateri koli
način izrazili sožalje ob izgubi
našega ljubljeneža moža, očeta,
starega očeta, strica in tasta,
gospoda
Cotič Franca
zvanilnika drž. žel. v pok.
darovali vence in ga v tako lepem
številu spremili na njegovi
poslednji poti, izrekamo našo
najprizirnejšo zahvalo. - Sveta
maša zadušnica se bo darovala
v torek, dne 16. t. m. ob 8. uri
v farni cerkvi v Trnovem.
Ljubljana, dne 10. januarja 1945.
Zalujoči ostali.

Zahvala
Vsem, ki ste z nami sočustvovali
ob smrti našega ljubljeneža ata,
starega ata, brata in tasta, gosp.
Juvan Franca
naša najprizirnejša zahvala.
Posebno se zahvaljujemo č. du-
hovščini, gg. zdravnikom, č. se-
stram za požrtvovalno nego,
vsem darovalcem vencev in
vsem tistim, ki so blagopokoj-
nega v tako lepem številu spre-
mili na njegovi poslednji poti
k večnemu počitku.
Sveta maša zadušnica se bo da-
rovala v sredo, 17. t. m., ob 7
zjutraj v farni cerkvi sv. Petra.
Ljubljana, dne 11. januarja 1945.
ZALUJOČI OSTALI

Zahvala
Vsem, ki ste nam na kateri koli
način izrazili sožalje ob izgubi
našega ljubljeneža moža, očeta,
starega očeta, strica in tasta,
gospoda
Cotič Franca
zvanilnika drž. žel. v pok.
darovali vence in ga v tako lepem
številu spremili na njegovi
poslednji poti, izrekamo našo
najprizirnejšo zahvalo. - Sveta
maša zadušnica se bo darovala
v torek, dne 16. t. m. ob 8. uri
v farni cerkvi v Trnovem.
Ljubljana, dne 10. januarja 1945.
Zalujoči ostali.

Zahvala
Vsem, ki ste z nami sočustvovali
ob smrti našega ljubljeneža ata,
starega ata, brata in tasta, gosp.
Juvan Franca
naša najprizirnejša zahvala.
Posebno se zahvaljujemo č. du-
hovščini, gg. zdravnikom, č. se-
stram za požrtvovalno nego,
vsem darovalcem vencev in
vsem tistim, ki so blagopokoj-
nega v tako lepem številu spre-
mili na njegovi poslednji poti
k večnemu počitku.
Sveta maša zadušnica se bo da-
rovala v sredo, 17. t. m., ob 7
zjutraj v farni cerkvi sv. Petra.
Ljubljana, dne 11. januarja 1945.
ZALUJOČI OSTALI

Ročne sani
kupi
uprava »Slovenca«
I. nadstropje.
Delovni urad v Ljubljani
išče za veliko podjetje
dva geometra
Nastop takoj. Prijave v Delovnem uradu
v Ljubljani od 9 do 12 dopoldne (name-
stiltveni oddelek.) Delovni urad.

ZOBNA KREMA
VAN ILAIT
Zapužil nas je naš ljubljani mož,
oče, brat, stric in svak, gospod
Nabergo Ivan
Pogreb bo v petek, dne 12. januarja
1945, ob 1/10 dopoldne z Zal. kapele
sv. Antona, na pokop. k Sv. Križu.
Ljubljana, dne 10. januarja 1945.
ZALUJOČI OSTALI

Sporočamo žalostno vest, da je
v 88. letu starosti umrla naša
dobra mama, babica, prababica,
gospa
Elza Faninger
Pogreb bo v petek, dne 12. jan-
uarja 1945 iz kapele sv. Petra
na Zalah - ob 10 dopoldne.
Ljubljana, Maribor, Vel. Bežke-
rek, dne 10. januarja 1945.
Zalujoči otroci:
Bruno, Rihard, Pina in Ernest.

Vsem sorodnikom, prijateljem
in znancem sporočamo, da je v
torek, 9. t. m. umrla naša draga
teta in sestrična, gospa
Marija Volk
roj. Žitko
vdova po svan. drž. žel.
Pogreb drage pokojnice bo v
petek, 12. t. m. ob 1/9 dop. z
Zal, kapele sv. Andreja, na po-
kopališče k Sv. Križu.
Zalujoči ostali.

Po obstoječih trgovskih običajih je
mogel dobiti plošče le uničene.
A zadovoljil se je s tem... Ko sem
stricu vse povedal, je dejal, da je to
brez dvoma izvedla Marija. Ze takrat
sem stricu predlagal, da bi izročil vso
zadevo kakemu detektivu. Toda ubogi
stric je bil tako prepreden, da se je kar
bal novih odkritij. Nato pa je prišel v
tej skrivnostni zadevi še skrivnostnej-
ši zaključek. Stric je imel od žene in
hčerke dva velika portreta, ki ju je na-
slikal nek budimpeštanski umetnik.
Marijina slika je visela v salonu, Ju-
litina v stričevi delovni sobi. Ti dve
sliki ali boljše oba obraza sta se kmalu
po požaru začela čudno spreminjati.
Oba obraza sta začela dobivati madeže
in kmalu sta skoraj popolnoma izgi-
nila, kakor da bi ju bil nekdo pre-
vlekel s kanko kislino, ki deluje sicer
počasno, a gotovo. Ko smo to ugotovili,
škoda ni bilo mogoče več popraviti.
Zdelo se je, kot da bi morala oba obra-
za, ki ju je stric tako zelo ljubil, za
vedno izginiti iz njegovega življenja
in spomina. Po tem dogodku se je stri-
čevo stanje še poslabšalo in venomer
ga je mučila misel, da ga preganjajo.
Hotel je kar najhitreje odpotovati iz
Budimpešte... To je torej razlog, da
nimava nobene slike obeh žensk. Slu-
čajno tudi noben znanec in sorodnik
ni imel nobene njune novejšje slike.
Kakor sem vam že povedal, je ostalo
le nekaj Marijinih slik iz otroške do-

Ta bojna zvijača nas je rešila. So-
vražnik se nam je počasi bližal, mi pa
smo ga pričakovali nepremično s pu-
ško v roki. Hipoma pa se je ločila od
armade manjša skupina in zdirjala
proti nam. Bum! bum! bum! bum!...
Naše puške so se oglasile in jim usta-
vile korak. Okrenili so se in zbežali.
Nekaj pa jih je ostalo ranjenih in
mrtvih na tleh. Sovražnik je nekaj
časa okleval. Porabili smo ta čas, da
smo zopet nabesali puške. Ni nam jih
pa bilo treba uporabljati več, kajti
nasprotniki so po kratkem oklevanju
obrnilli konje in oddirjali ter nam
kmalu izginili izpred oči.
Ko smo dospeli v Naum, smo se pri-
srčno zahvalili guvernerju ter mu po-
klonili nekaj darov. Zbrali smo tudi
denar, ki naj bi ga razdelil med svoje
ne preveč junške vojake.
Čez noč smo ostali v trdnjavi, drugo
jutro ob zori pa je karavana že
zopet krenila na pot. 13. aprila smo
prekoračili mejo in se usmerili proti
Argunu, prvemu ruskemu mestu.

moramo vrniti zaradi letvine božan-
stva. Prinesel je s seboj tudi pismo
za gospoda Robinzona.
Z mrzlično roko sem vzel pismo in
ga odprl. Bilo je pisano v latinščini in
se je glasilo: »Gospod! Prebivalstvo
vasi (navedeno je bilo ime vasi, kjer
sem podrl malika, a bilo je precej
nečitljivo) je prišlo k meni in zahte-
valo svojega malika. Grožili so, da vas
bodo zasledovali. Da sem jim to pre-
prečil, sem poslal sla, ki naj vam na-
roči, da se vrnite. Medtem pa ja, zbiram
četo, da vas bom zasledoval. Poveljeval
ji bom sam. Vaša karavana naj
pohti, da doseže reko Uda. Prepeljite
se čez njo z vsemi čolni, kolikor
vojaki jih boste mogli najti. S svojimi
vojaki bom prišel za vami šele tedaj,
ko boste že čez njo. Bodite previdni!
Želim vam srečno pot.«

Udaril sem z mečem po maliku.
Naročil sem slu, naj pove poglavar-
ju, da se bomo nemudoma vrnili, da
mu dokažemo svojo nedolžnost. Naj
mu tudi pove, da je gospod Robinzon
prečital njegovo pismo in ga dobro
razumel. Razumel pa sem tudi to, kar
ni bilo pisano v njem, kar pa sem
znal brati med vrsticami. Vzel sem
moščino, jo napolnil, dobro zavil in za-
pečatil, napisal na zavitek poglavar-
jevo ime, ga izročil alu in mu naročil,
da jo mora izročiti osebno mestnemu
poglavarju.

Ko smo stopili na ruska tla, sem se
kar oddahnil in zdelo se mi je, da sem
že doma, ker nismo bili več med po-
gani, ampak med kristjani. Moje srce
je bilo tako polno veselja, da sem mu
moral dati duška s tem, da sem go-
voril o svojih občutkih s svojim prijat-
eljem, s starim krmarjem in z nekim
škotom, ki mi je tudi postal prijatelj.
»Kako sem se začudil, ko je ta, ki je bil
zelo pameten mož, žalostno zmajal z
glavo in dejal:
»Res so tam pogani; a verjemite
mi, da so mnogi boljši od teh krist-
janov, ki jih zelo dobro poznam.«
»Poleg tega pa,« je pristavil moj
družabnik, »je tam mogoče sklepati
zlate kupčije. Pri teh ljudeh pa ne
opraviš nič. Če je le mogoče ti še vz-
amejo kar imas.«
Seveda je tovariš pozabil na med-
vedje kože.
Še nikdar nisem videl bolj puste in
žalostne pokrajine, kot je azijska Ru-
sija, čeprav sem prepotoval že mno-
go sveta. K sreči so bile postavljene
na vsakih par milj vojaške postojanke,
kakor so jih imeli Rimljani po vsem
svojem obširnem cesarstvu, za obram-
bo popotnikov in trgovcev. Častniki in
vojaki so bili kristjani. Revno prebi-
valstvo pa je bilo še pogansko.

Nekoga dne se je karavana usta-
vila v mestu Nortzinskoj. Hotel sem si
ogledati okolico in prišel v neko vas,
kjer je prebivalstvo klečalo pred stra-
šnim lesenim malikom. Ko sem se pri-
bližal, so molili planili pokonci in se
razbežali, rjoveč kot ranjene zveri.
Ostal sem na mestu. Z velikim začu-
denjem sem opazil, da sem sam. Ved-
no sem spoštoval versko prepričanje
drugih ljudi, kajti uverjen sem, da z
nasiljem in zasmehovanjem nikakor ni
mogoče ljudi pridobiti in jih spreobr-
niti. Ravno nasprotno: še bolj jih utri-
dim v njihovi krivi veri in na čim
bolj nizki stopnji omike so, tem bolj
podivjajo. Krščanstvo pa je mogoče
razširjati samo z ljubeznijo in prepri-
čevalno besedo.

Toda v-tistem trenutku sem pozabil
na vso svojo preudarnost. Jahal sem
mno malika ter udaril z mečem po
njem, da se je zvalil na tla. Prebival-
stvo vasi je bilo tako preplašeno, da
si ni upalo več približati se maliku.
Častnik bližnje posadke je poslal vo-
jake ponj in mi ga poklonil. Z vese-
ljem sem ga sprejel in odnesel s seboj
na Angleško, kjer me zdaj vedno spom-
inja na tisti dogodek.
Naslednji dan smo se zopet odpra-
vili na pot in krenili proti zahodu. Bili
smo šele pet ur na potovanju, ko nas
je dohitel sel iz mesta, ki smo ga
pravkar zapustili in nam sporočil, da
se po naredbi mestnega poglavarja

Sel je oddiral nazaj, jaz pa sem
rekel poveljniku karavana, da moramo
z vso naglico naprej, ker nam grozi
velika nevarnost. Ni bilo treba tega
dvakrat ponavljati trgovcem, ki jim je
več za blago kot za kožo in bi bili
pripravljeni celo prodati je za dober
izkupiček. Potovali smo cel dan in
celo noč. Drugo jutro smo dospeli na
breg globoke reke Ude, kjer smo na-
šli dovolj čolnov, da smo lahko pre-
peljali vse ljudi in ves tovor naenkrat.
Komaj smo dospeli na nasprotni breg,
smo že zagledali vrlega poglavarja, ki
je ravno o pravem času prihajal k
reki. Ko je pridrl od reke, nam je
večkrat zaklical v latinščini: Pozdrav-
ljeni! Pozdravljeni!

Prepričan sem, da je svojim ljudem
dopovedoval, da je izrekel najhujše
prokletstvo nad nami v našem jeziku.
Domneval sem tudi, da je sklical po-
svet ter svojim dejal, da bo preteklo
precej časa, preden se čolni vrnejo,
ter da bo treba še več časa, da se
ukrajo, prepeljejo čez reko in zopet
izkrajo. Mi bomo medtem že dospeli
do druge dežele, kamor pa oni ne
smejo priti oboroženi, če prej ne ob-
vestijo deželnega poglavarja. Nepriča-
kovane in nepremagljive ovire so mu
onemogočile, da bi izvršil to, kar je
zahtevala pravica. Poganim ni pre-
ostalo drugega, kot da se potolažijo
zaradi izgube in si naredijo novega
malika. Poglavar jim je velikodušno
podaril potreben les, ki ga je imel pri-
pravljene, da si naredi jasi za konje.
Ne vem sicer, kako je zgodba konča-
la, a prepričan sem, da so se
prebivalci pomirili, če ne drugače pa
s pomočjo bita. (Dalje.)

be, ki so bile skrite v starih mapah in
knjigah...
»Pa od Kadcinskija?«
Njegovih slik sploh nismo imeli.
Imel je naravnost praznoveren strah
pred fotografiranjem. Kot vzrok je na-
vajal, da ga je nekdo stara ciganka
svarila, naj se nikdar ne stari slikati.«
»Da,« je izjavil dr. Sly, »vse se
ujema. Vse se ujema s koščkom pisma,
ki so mi ga v hotelu podtaknili...«

VII.

Pač ni bilo druge pomoči. Marsika-
tera človeška usoda se vleče preko po-
lovice sveta...
»Dolgo sem razmišljal, mister
Brown,« je dejal trgovec z dragulji
Tom Sterner tovariš, potem ko sta
oba dolgo molče stala na krovu in
opazovala izginjajočo obalo Italije. »Ni-
sem vam mogel prihraniti tega potova-
nja. Vi ste pač edini človek, ki je
gospo Julito tako dobro poznal, da bi
jo mogel prepoznati pod kakršno koli
krinko... Vaš stric v tem primeru ne
pride v poštev iz raznih razlogov.«
»Še vedno vas ne morem razumeti,
gospod doktor...«
»Mister Sterner!« je smeje se po-
pravil tovariš. »Morava se pravočasno
navaditi na nova imena... Nikoli se
ne ve... Zelo dobro ste preobčutili.
Še celo vaš stric bi vas težko spoznal.«

Iz študenta Mannela Heterja je na-
stal priletan nemški učenjak. Gosta
brada mu je pokrivala velik del ble-
dega obraza. Oči sploh ni bilo mogoče
prepoznati pod modrimi, zlato obroblje-
nimi naočniki. Tudi nekoliko sta-
rinsko prikrojena obleka je precej pri-
pomogla h spremembi. Kako nenav-
dno vpliva človekova zunanost na nje-
govo kretnje in vedenje, celo na go-
vorjenje in hojo! Vsa Mannelova ose-
bnost je zadobila nekaj resnobnega in
celo okornega, kar je bilo popolnoma
primerno za znanstvenika, ki se živo
zanimaja za zaklade muzejev v Aleksan-
driji in Kairu. Globoko zamišljenosti,
ki je lastna takim ljudem, pa Manne-
lu ni bilo treba hliniti.

Dr. Sly mu je povedal samo to, kar
je bilo nujno potrebno. Iz razgovora
s stricem ni zvedel skoraj nič. Nič ni
vedel o drznem načrtu, pri katerem
naj bi sodeloval. Vedel je samo to, da
bo moral iskati teto Julito, ki je pred
njimim zloglanelim truplom stal pred
dvema letoma...
V najgloblji notranjosti je še vedno
upal, da bo našel Marijo, čeprav kot
zločinko in izgubljenko... A vendar
Marijo, utelešenje njegovih mladost-
nih sanj in troljenja.
Cutil se je kot slepo orodje močne-
ga moža, ki je stal ob njem in vzel v
svoje roke zapletene niti te žalojgre,
da jih dokončno razvozla... Kako
čudno je bilo vse to!

BELA KRAJINA

— dežela grozdja in sonca

SLOVENEK

11. januarja 1945

2. ČETRTKOVA STRAN

Leto dni že hrepene po njej številni tisti belokranjski begunci in izgnanci, ki so zaradi komunističnega nasilja morali zapustiti svoje domove in iskati zavetja pri svojih rojakih; že leto dni pa navdaja tudi to deželico na robu slovenske zemlje eno samo hrepenenje — da bi se namreč čim prej rešila komunističnih rabljev in zopet vstopila v skupno pošteno življenje celega slovenskega naroda.

Ta četrtkova stran naj bo posvečena tej trpeči belokranjski zemlji, v tolažbo naj bo vsem belokranjskim beguncem, spominja pa naj tudi ostale Slovence na tiste kraje, ki so naše glavno mesto in podeželje v tako veliki meri zalagali z dobro kapljico in dali slovenskemu narodu toliko velikih in dobrih mož.

Zemlja in nje ljudje

Radost navda popotnika, ko pride na vrh Gorjancev in zagleda pod seboj morje megle, pod katero se skriva Bela Krajina. Človek se ob tem spomni na vse skrivnosti, ki jih v sebi skriva Bela Krajina: drugod malo poznane narodne običaje, lepo narodno govornico, skrivnostni belokranjske duše, ki so drugim zapadnim Slovincem malo znane, in nazadnje velike težave revnih belokranjskih kmetij, ki morajo na trdi ilovnati zemlji rediti številne družine. Vse to pa se tuje odkrije, kadar stopi v goste h kakih belokranjskih družin. Takrat se kmalu vse odpre, kakor se odpre popotnikovim očem slika Bele Krajine, kadar sončni žarki preženejo jutranjo meglo.

Bela Krajina stoji v jugovzhodnem delu slovenskega ozemlja. Bela Krajina se je na tej straži žrtvovala, saj so morali njeni prebivalci v stoletnem sožitju z bratskimi sosedi sprejeti marsikatero njihovo besedo, tako da so bili celo nekateri ljudje, ki so dvomili, ali so Belokranjci Slovenci ali Hrvati. O tem piše tudi pisatelj Trdina v zbirki Izprehod v Belo Krajino: »S tem mnenjem se ujemajo tudi misli nekaterih izobraženih Hrvatov, ki nam govorijo tako: Belokranjec, dragi Slovenec, ste si izmislili, da jim zatajite pravo narodnost, ki je hrvaška. Karlovaška okolica jih imenuje bele Hrvate. Ti ljudje so Hrvatje po krvi in zgodovini in so bili Hrvatje tudi po jeziku. Še dandanašnji čuva njihovo narečje brez števila hrvaških izgovorov, naglasov in besed in oblika in druge navade so ostale čisto hrvaške.«

Bela Krajina ima ostre zemljepisne meje, tako da je skoraj čisto odrezana od ostalih delov slovenske zemlje. Na severozahodu jo ločuje od ostale Dolenjske Gorjanci, na jugozahodu so kot pregraja med Kočevskim postavljene močni gozdovi Kočevskega Roga, od Hr-

in Metliko, ostala naselja, ki jih je 247, so manjše vasi. Najbolj znana so naselja Vinica, Stari trg, Semič, Predgrad in Dragatuš. Vseh Belokranjcev je okrog 28.000. Pred prvo svetovno vojno in tudi še v bivši Jugoslaviji so mnogi sinovi zapuščali domače kmetije in odhajali na delo v Nemčijo, v Ameriko, Belgijo in Francijo. Domača gruda ni mogla rediti vseh svojih sinov.

Obraz Belokranjca

Belokranjec so živa podoba skromne belokranjske zemlje. Njihov značaj se zelo razlikuje od ostalih slovenskih značajev. Belokranjec se je navadil trdega dela, zato je delaven, vztrajen, pri svojih zahtevah pa zelo skromen, kakor je skromna in zahteval tudi njegova zemlja, ki le malo kdaj more srkati redki dež in se hraniti z gnojem. Kadar pa Belokranjec z delom konča, je vesel in razigran. Kot takega ga poznajo vsi njegovi bratje po Slovenskem. Belokranjca povsod radi vzamejo v družbo, ker vedo, da prinaša s seboj veselje in spodobnost. Belokranjec se od ostalih Slovencev morda najbolj razlikuje po mehkosti svoje duše. To lastnost so Belokranjci ohranili še od svojih staroslovenskih prednikov. Melanholično kažejo tudi vse belokranjske narodne pesmi. Ne smemo pa misliti, da je ta oložnost pri Belokranjcih zelo močna ali celo pretirana. Ne, odraža se le v toliko, ker prepleta vse Belokranjčeve življenje. Belokranjci imajo še eno dobro lastnost: so zvesti tovariši. Belokranjec je hvaležen za vsako uslugo, zato pa rad pomaga, kjer le more.

Poleg dobrih lastnosti pa imajo Belokranjci tudi slabe. Prvo naj omenimo tištvo, o kateri je pisal že Trdina. Belokranjec je slab gospodar. S tem ne mislimo, da bi bil zapravljivec, pač pa ne

Belokranjsko ljudstvo hrani v svojem besednem zakladu dolgo vrsto pregovorov in rekel, s katerimi izraža svoje misli in čustva. Hudo pa je to, da novi rod

Na stoletni straži za blagor Slovenskega

Belokranjec so si v stoletjih kovali svoje znamenite običaje, zato je razumljivo, da je tudi njihova zgodovina zelo bogata. Kdor hoče poznati Belo Krajino, mora poznati tudi nje zgodovino, kajti, kakor je dejal nek belokranjski rojak, so kraji brez zgodovine kakor vino brez arome. Kdor pa ne more občutiti vinskega vonja, tudi vina presoditi ne more.

Bela Krajina je bila naseljena že v prazgodovini. To nam pričajo številne najdenine, ki so iz mlajše kamnite dobe. Med največja najdišča v Beli Krajini štejemo Kučar pri Podzemlju, kjer pričajo najdenine, da je bila tu že v prvi polovici prvega tisočletja pred Kristusom ilirska prestolnica.

V rimski dobi je Bela Krajina spadala k Panoniji. V VII. stoletju so v te kraje prišli Slovani. O njihovi kulturi pričajo mnogi keramični spomeniki, ki so jih odkopali pri Črnomlju in v Gribljah. Belokranjci so ohranili nekatere staroslovske običaje tudi v svojih plesih in obredih.

Do 11. stoletja je Bela Krajina bila pod upravo sosednje Hrvaške, toda od takrat naprej so bili Belokranjci tudi v politični upravi dodeljeni ostalim Slovincem. Bela Krajina je od tistih časov spadala pod upravo goriških knezov. Ko pa je 1365 umrl goriški grof in je po sklenjeni pogodbi goriška grofija prišla v roke Habsburžanom, je tudi Bela Krajina dobila nove upravitelje, dokler je 1522 cesar Ferdinand I. ni priključil kranjski vojvodini.

Starodavni Črnomelj

Prve podrobne podatke o zgodovini Bele Krajine dobimo v dvanajstem stoletju, pričeni s letom 1165., ko je Oton Kraški postavil v Beli Krajini grad in ga imenoval Črnomelj. Okrog gradu so kmalu rasle nove hiše in Črnomelj je 1277 postal trg.

O spreobrnitvi Belokranjcev, ki so bili pogani in krščansko vero, vemo točne podatke, Krščanska vera se je v teh krajih širila okrog 1220. 1228 je oglejski patrijarh Bertold izdal ustanovno listino, s katero je uslišal prošnjo Zofije, grofice višnjegorske, in ustanovil v Črnomlju cerkev in župnijo. V buli omenja patrijarh, da so okrog Metlike že vsi prebivalci sprejeli krščansko vero. Ko je 1256 Zofija Višnjegorska umrla brez otrok, je vse svoje premoženje v Beli Krajini podarila črnomeljski župniji in štirim njenim podružnicam. V letih

tudi teh rekel ne uporablja več v toliki meri kakor starejši. V resnici bo moderna civilizacija napravila bogastvu narodov veliko škodo.

1260.—1268. so prišli v Črnomelj redovniki Nemškega viteškega reda. 1407 sta Črnomelj in Metlika hkrati dobila mestne pravice. V tistih letih je slovenskim krajem že grozila nevarnost z juga: Turki so se nam s svojimi roparskimi vdori vedno bolj bližali. To je nagnilo vlada-

vera. Mnogi Belokranjeci in celo katoliški duhovniki, ki so v teh krajih pastirali, so odpadli od prave vere. Vendar pa so Belokranjeci to bolezen dobro prestali — čež čas so se vsi zopet vrnili k pravi Cerkvi.

Kakor hitro pa so prenehali glavni turški napadi, je v Beli Krajini nastopila že tretja nesreča. Upravičeno trdijo nekateri zgodovinarji, da je bilo sedemnajsto stoletje za Belo Krajino stoletje samih nesreč. V teh časih so se iz belokranjskih utrjenih gradov izselile brambovske posadke, ki so odšle na Hrvaško. Z vojniki je odšla tudi živahna tr-

Anblick auf Metlika. — Pogled na Metliko.

jočega kneza, da je ukazal trg Črnomelj obdati s močnim obzidjem, nastanil je v njem vojake in viteze, trgu pa podelil mestne pravice. Črnomelj je bil takoj v začetku zelo utrjena trdnjava. Manjšo varnost je zaradi slabe lege imela Metlika. 9. oktobra 1408 so Turki prvič stali pred črnomeljskim obzidjem, ki pa ga niso mogli osvojiti. Toliko več je trpela črnomeljska okolica. Zaradi močne črnomeljske trdnjave si Turki to pot niso upali nadaljevati pohoda. Turki so vdrlj v Belo Krajino zopet 1411 in nato še sedemnajstkrat do leta 1578., ko je bila ustanovljena vojaška meja, v katero so spadale tudi belokranjske trdnjave, in ko so bili Turki pri Sisku premagani. Koliko nesreč je v teh časih prišlo nad Belo Krajino, nam dobro pove pismo črnomeljskega komendatorja, ki je zapisal: »V Beli Krajini bo Turek kmalu vse posekal ali pa odpeljal v sužnost.«

govina, življenje je postajalo enolično. Prišla je večkrat tudi kuga, ki je davila po mestih in vaseh. Mesti sta se praznila in propadali. Čeprav je minila glavna turška nevarnost, so se čez trdnjavijski pas neprestano prebijale manjše skupine turških janičarjev, ki so brezusmiljeno ropale. Kmalu so jih pričeli posnemati tudi nekateri podivjani Uskoki, ki so pod krinko hajdukov ropali po mestu in vasi, kamor so prihrumeli iz svojih gozdnih skrivališč v skupinah od 60 do 70 mož. Večkrat so prišli tudi v mesto. Vse se jih je balo in že, če je kdo slišal ime hajduk, se je zdrazil: »Bog nas varuj!« Prišlo je tako daleč, da so ljudje pripravili samoobrambo, ki pa v večini ni bila kos krvočnim roparjem. Tako so Belokranjci že v sedemnajstem stoletju doživljali prav tako strahotne čase kakor danes, samo da takrat ti roparji niso ljudem vsiljevali brezbožnega nauka, kakor to delajo komunistične tolpe.

V osemnajstem stoletju se je življenje Bele Krajine umirilo in tako ostalo do te vojne, v kateri so komunistične tolpe izrabile narodovo nesrečo in pričele strahovati ljudstvo. Belokranjci so premagali vse težave stoletij, ki so se morda v tistih dneh zdale ne premagljive. Tako bo tudi danes zmaga v deželi grozdja in sonca pravica in strla teror komunistov. Potem bo življenje toliko lepše, kolikor hujše je danes.

Strahotne posledice turških vpadov

V času turških vdorov v Belo Krajino, ki so trajali okrog 150 let, je bilo prebivalstvo vseh belokranjskih vasi skoraj uničeno. Velike množice so postale žrtve turških umorov, nekateri so se zatekli v utrjene trdnjave k sorodnikom, ostali pa so se naselili po gorah. Sedemstoletje lahko imenujemo junško dobo Bele Krajine. V tem stoletju

so pribežali v Belo Krajino mnogi Hrvati, ki so se umaknili pred Turki. Ti Hrvatje so se v stoletjih čisto pomešali med Belokranjce. Ostala sta le dva otoka: Zumberak in Bojanci, katerih prebivalci so tudi ostali pravoslavne vere.

V petnajstem in šestnajstem stoletju je prišla nad Belokranjeci poleg Turkov še ena prav tako velika nesreča: kriva

Veselje je doma tudi v revnih krajih

Bela Krajina je znana kot dežela majhnih kmetij. V bivši Dravski banovini je spadala med najbolj pasivne kraje. Njeno stanje se je sicer zadnje čase, ko je gospodarska kriza ponehala, boljšalo, vendar bi si Belokranjci sami ne mogli nikdar pomagati. Priskočiti bi jim moral na pomoč ves narod. Na to so vodilni možje delali, vendar je zaradi številnih drugih težav bila pomoč počasna.

Kljub revščini belokranjskih kmetij so bili Belokranjci vedno veseli in radi so postregli gostu, če jih je obiskal. Belokranjske hiše so v tem prava podoba stanja v Beli Krajini. Večinoma so lesene, prilične in slamo krite. Belokranjec kuha v veži, kuhinja in veža namreč povsod tvorita en prostor. Pod stanovanjem ali zraven njega je hlev. Le malokateri kmet ima urejeno gnojlišče, večinoma mečejo gnoj pred

hlevom na kup. Belokranjeci pa so tudi v teh razmerah zadovoljni in veseli. Ob večerih se širi po vasi pesem. Belokranjec vsak dan konča delo z molitvijo.

Če na kratko pregledamo gospodarsko stanje v Beli Krajini, moremo reči, da je belokranjski kmet imel slabe pogoje za prodajo svojih pridelkov. Malo mu je ostalo za prodajo, pa še to je moral dati na trg po nizki ceni. Zaradi teh razmer so bile skoro vse belokranjske kmetije zadolžene, otroci pa so šli v mesto za boljšim kruhom. Belokranjski kmetje so bili sicer združeni v zadrugah, a jih niso znali prav voditi, ker je skoraj povsod primanjkovalo znanja. Ko bodo po uničenju komunističnih tolp Belokranjci v miru nadaljevali z obdelovanjem svojih polj in obnovo svojih kmetij, jim bo moral priti na pomoč ves narod. Ko bo v Beli Krajini zavladalo blagostanje, bo Bela Krajina še bolj postala dežela grozdja in sonca.

Obnova Bele Krajine

Veliko bo po vojni treba obnovljati v Beli Krajini! V vojnih letih je Bela Krajina od vseh delov Ljubljanske pokrajine največ pretrpela. Njeno premoženje so uničevali najprej sovajoči, pridružili so se jim tudi komunistični zločinci, čeprav so v začetku govorili, da se borijo za osvoboditev naroda. Belokranjci ne bodo mogli pozabiti praznika sv. Ane 1942. leta. Takrat so po Beli Krajini sovajoči pričeli z ofenzivno na komunistične tolpe. V tistih dneh so požgali po Beli Krajini nad polovico vasi, skoraj v vsakem naselju pa so gotovo požgali nekaj hiš. Moški so morali iti v internacijo, družine so ostale brez strehe. Dogodilo se je, da so matere in otroci neke vasi morali nekaj dni prenočevati v — kapelici. Komunistični zločinci pa tudi po tem sovajočem divjanju niso prenehali z osvobajanjem. Začeli so požigati oni sami, sledili so umori prvih nedolžnih Belokranjcev. Nazadnje so se komunisti pričeli znašati nad prebivalstvom s tem, da so

pričeli ropati po kmetijah. Škoda, ki so jo napravile v Beli Krajini ali pa z krivile komunistične tolpe, je neprecenljiva. Do 8. septembra 1943 je komunistična revolucija zahtevala uničenje 797 hiš, 1760 gospodarskih poslopj in 7 sol. Vsa škoda znaša okrog 110 milijonov in 800.000 lra. Koliko bo dela, da bo vse to obnovljeno!

Ko se bo obnovljalo življenje v Beli Krajini, bo treba gledati na veliko stvari, od katerih je vsaka silno važna. Belokranjci si bodo morali postaviti udobne hiše. Zato pa bodo morali dobiti na razpolago posojilo. Veliko bo treba gledati na to, da se bo tudi med Belokranjci začelo plodovito združeno delo, kajti le na ta način si bo belokranjski kmet mogel pomagati.

Beli Krajini grozi nevarnost, da bo dolgo po končani vojni ostala brez zveze s svetom. To je druga točka, v kateri bo moral Beli Krajini takoj pomagati ves narod. Pred vojno so se Belokranjci že veselili, da se jim bo odprla

neposredna pot do morja. Prišla je vojna in komunisti so uničili vse vezi, razbili vse ceste. Tak blagoslov so prinesli komunistični zločinci!

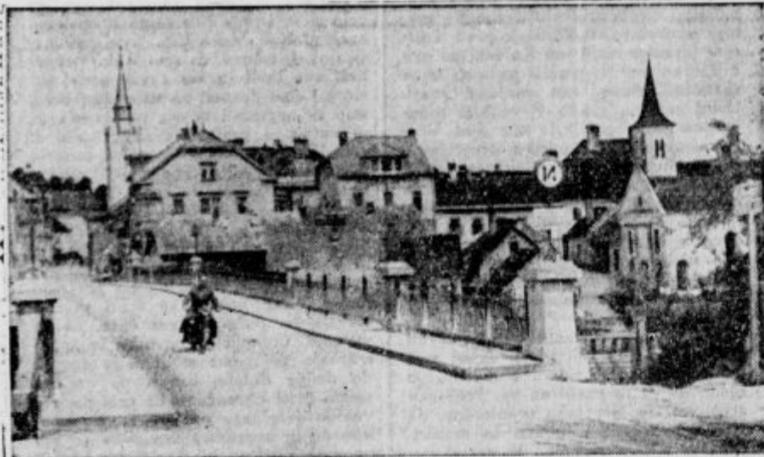
Da se je taka nesreča zgrnila nad Belo Krajino, je mnogo krivde v tem, ker so prej pošiljali v Belo Krajino sko-

Hochzeit in Bela Krajina. — Iz belokranjskega ženitovanja.

raj samo take uradnike in učitelje, ki so jih hoteli kaznovati. Belokranjska mladina na ta način ni dobila prave vzgoje, kar se je v teh časih hudo poznalo.

Veliko težkih dni še čaka Belo Krajino in njeno prebivalce, toda Belokranjci bodo vse prestali, samo da se vrnejo zopet mirni časi, ko se bo dalo v miru delati za blagor domovine. Kakor je že tolikokrat v stoletjih prišel nad Belo Krajino oblak nesreče, pa so Belokranjci vse težave premagali, tako mislijo premagati tudi sedanje.

Tschernambel — Mittelpunkt Bela Krajina. — Črnomelj — središče Bele Krajine.

vaške pa jo loči široki pas Kolpe. Zemlja je skoraj povsod ilovnata in ni bogata s plodovitostjo. Vztrajne belokranjske roke pa jo pridno obdelujejo, tako da prinaša prebivalcem kar zadovoljivo hrano.

Ob smotrnem izboljšanju pa se bodo poljski pridelki Bele Krajine lahko še znatno dvignili. Zemeljska površina je precej hribovita. Ravnila se širi le pri Metliki, Dragatušu in nekoliko tudi v črnomeljski kotlini.

Mesta in vasi

Bela Krajina ni gosto naseljena dežela. Ima dve manjši mesti — Črnomelj

Bogastvo narodnega zaklada

Komu ni znano, kako velik zaklad narodnih spomenikov, šeg in običajev skrivajo belokranjske vasi! Lahko rečemo, da so v Belo Krajino najmanj prodre modne novosti in izrinile stare navade. Res pa je, da tudi v Belo Krajino prodirajo iz obeh mest — Črnomlja in Metlike — kvarni meščanski vplivi, ki so že mnogo lepih navad uničili. Omenimo naj le nekatere. Platnene belokranjske noše ne nosijo več skoraj v nobeni belokranjski vasi, čeprav je bila pred prvo svetovno vojno nošnja narodne noše še zelo v navadi. Tako je tudi v Beli Krajini narodna noša ostala le še spomin na stare dni, kakor je že dolgo po ostalih krajih Slovenskega.

Častitljivi narodni plesi

Med običaje, ki se jih Belokranjci danes le še spominjajo, če pa jih enkrat na leto še prirejajo, se jim zde, kakor da bi jih signalizirali, so stari častitljivi belo-

gleda veliko na jutri. Predvsem gleda na to, da srečno živi. Da bi si pritrigoval in skoparil, Belokranjec nima navade. Če iščemo temeljno lastnost, ki je vzrok slabemu gospodarjenju, moremo reči, da manjka Belokranjcu predvidevanja. To se je pokazalo tudi že mnogokrat v društvenem življenju Belokranjcev. V beli Krajini je le malo društev dobro uspevalo. Vzrok je v glavnem v tem, ker Belokranjci niso rojeni za preračunavanja — delavci so dobri, voditelji slabi. Tak je obraz Belokranjca. To nam potrjujejo mnogi primeri iz bližnje preteklosti, ko se je marsikateri Belokranjec v političnem računanju bridko zmotil.

kranjski narodni plesi kot črnomeljsko kolo, metliško, viniško kolo, obredne igre most, rešetca, robčeci, turn, petelinji boj. Izumira tudi lepa narodna navada kresnic in zelenega Jurija. To so glavni običaji, ki so tudi v Beli Krajini v nevarnosti. V skrbi zanje so pred to vojno Belokranjci prirejali vsakoletne belokranjske festivale. Svoje narodne pleso so prirejali tudi po drugih krajih in s tem kazali rojakom, kaj hrani belokranjski narodni zaklad. Velika nevarnost za te običaje je tudi današnji komunistični teror, ki hoče na vsak način — največkrat s silo — vcepiti ljudem mednarodno mišljenje, ki je nasprotno vsaki narodni svojskosti.

Poleg glavnih obredov pa hrani Bela Krajina dolgo vrsto manjših običajev, ki prav tako kažejo bogastvo belokranjske duše. Mnogi slovenski možje so se celo posvetili proučevanju in zapisovanju teh običajev. Omenimo naj le Kobeta, Navratila, Marolta in Sašlja.